

**Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity
v Českých Budějovicích**

Katedra pedagogiky a psychologie

**Pozitivní vliv působení médií na mládež
předškolního věku**

Bakalářská práce

Michaela Řemínková

Vedoucí bakalářské práce
prof. Dr. Gabriel Švejda, CSc.

České Budějovice
2007

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce, prof. Dr. Gabrielu Švejdovi, CSc., za rady, připomínky, metodické vedení práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Pozitivní vliv působení médií na mládež předškolního věku* vypracovala samostatně a použila prameny a literaturu, které cituji a uvádím v seznamu.

V Českých Budějovicích

.....

Michaela Řemínková

Anotace:

Řemínková M.: Pozitivní vliv působení médií na mládež předškolního věku
Bakalářská práce 2007

Stěžejním tématem bakalářské práce jsou média a jejich pozitivní vliv na veřejnost. Konkrétněji se zaměřuje na mládež předškolního věku. Práce je členěna do dvou částí na část teoretickou a praktickou.

Část teoretická nastiňuje problematiku médií v obecné rovině. Zaměřuje se na masová média, masovou komunikaci a další okruhy týkající se pozitivního využití médií.

Praktická část obsahuje výzkumné šetření, které vychází z výpovědí učitelek mateřských škol. Snahou je zmapovat názory týkající se pozitivního vlivu médií. V praktické části se neopomíjí ani dětský divák jako konzument jednotlivých druhů mediálních nosičů.

Cílem je poukázat na pozitivní využití jednotlivých mediálních nosičů v mateřské škole i mimo ni a zájem dítěte předškolního věku tyto média využívat.

Abstrakt:

Řemínková M.: The Positive Influence of media Leverage on Pre-school Children
Bachelor work 2007

The fundamental topics of my bachelor's work are the medias and their positive influence on the general public. It aims more concretely the young people of the pre-school age. The work is divided into two parts, the theoretical and practical one.

The theoretical part outlines the problems of the medias in the common level. It addresses to the mass media and mass communication and further circles concerning the positive usage of the media.

The practical part contains the inquiry of the research which gets out of the statements of the teachers of kindergartens. My effort is to establish the opinion concerning the positive influence of the media which isn't so much propagated in the present time as the negative influence. The juvenile viewer as a consumer of the individual kinds of media is not neglected in the practical part.

The aim is to point out the positive usage of the individual media in the kindergartens and outside and the interest of the children of the pre-school age to make full use of it.

Obsah

ÚVOD.....	7
TEORETICKÁ ČÁST.....	8
I. O médiích obecně	8
1.1 Masová média a jejich význam.....	8
1.2 Masová komunikace	8
1.3 Masově mediální instituce	9
II. Rozvoj médií.....	10
2.1 Kniha jako médium.....	11
2.2 Noviny jako médium	11
2.3 Film jako médium.....	13
2.4 Rozhlasové a televizní vysílání.....	14
2.5 Hudební nahrávka jako médium	14
2.6 Fotografie jako médium.....	15
2.7 Nová elektronická média	16
III. Kontrolní a regulační mechanismy ČR.....	18
3.1 Mediální orgány	18
3.1.1 Stálá komise pro sdělovací prostředky	18
3.1.2 Rada České televize (RČT).....	18
3.1.3 Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV)	19
3.2 Právní normy ČR pro veřejnoprávní média.....	19
IV. Medializované dětství.....	20
V. Konzumní dětství	21
VI. Dětská tištěná média	22
6.1 Pozitivní vliv dětské knihy	22
6.2 Psychická vyspělost dětského čtenářství	22
6.2.1 Žánrová skladba.....	22
6.2.2 Dominantní žánry dětské literatury v předškolním věku.....	23
6.2.3 Pohádka a její literární adaptace	24

6.3 Pozitivní vliv dětských časopisů	25
6.4 Komiks pozitivní lákadlo k četbě	27
6.5 Význam rodiny a mateřské školy	28
VII. Audiovizuální formy dětských mediálních nosičů	29
7.1 Televize - nejmocnější médium	29
7.1.1 Televizní pořady a mateřská škola	31
7.1.2 Pozitivně zaměřené televizní a rozhlasové pořady	31
7.2 Pozitivně orientované zvukové nahrávky	32
7.3 Filmy pro děti	33
7.3.1 Psychická vyspělost dětí	33
VIII. Mediální výchova	34
8.1 Mediální výchovné působení obecně	34
8.2 Realizace mediální výchovy v MŠ	34
PRAKTICKÁ ČÁST	37
I. Výzkumné šetření	37
1.1 Záměr výzkumného šetření	37
1.2 Metoda výzkumného šetření	37
1.2.1 Teorie metody práce	37
1.3 Problémové okruhy a stanovení hypotézy	38
1.4 Rozsah a oblast výzkumného šetření	38
II. Výzkumná část a vyhodnocení použitého dotazníku	39
2.1 Dotazník pro učitelky MŠ	39
2.2 Dotazník pro děti předškolního věku	48
III. Závěry výzkumu	55
Závěr	56
Seznam použité literatury	57
Přílohy	58

ÚVOD

O negativním vlivu působení médií na osobnost člověka, dospělého či mládeže toho nalezneme nemálo. Média, o kterých se stále častěji hovoří v negativním slova smyslu a jsou nástrojem kritiky, můžeme právem zařadit do kategorie plusových hodnot, které si člověk odnáší do svého života. Právě ona pozitiva jsou opomíjena.

Smyslem práce je poukázat na mediální pozitiva, v této době zastíněná hlasy negativních důsledků. I ta média, jako je televize, počítač, DVD přehrávač a další šířící se nová média, jsou do určité míry pozitivní. Nemělo by se zapomínat ani na legendární mediální nosiče, ke kterým bezesporu patří kniha, film, audiovizuální prostředky či akustické nosiče.

Zejména těmto mediím bych se ráda věnovala a zaměřila se na ně z hlediska pozitivního vlivu působení na veřejnost. Vývoj médií jde ruku v ruce s dobou a o té dnešní můžeme jedním slovem říci „počítačová“.

Jak mediální nosiče ovlivňují mládež předškolního věku? Jaké dopady mají média na dětskou psychiku, dokáží je pozitivně rozvíjet? Které mediální prostředky soustředit na mládež předškolního věku?

Záměrem mé práce je nejen zmapovat historii mediálních nosičů a poukázat na jejich pozitivní vliv. Chtěla bych také podat jejich nabídku z hlediska pozitivního rozvoje dítěte na využití v mateřské škole i v domácím prostředí. Dospělý člověk má oproti dětskému publiku výhodu v tom, že již záleží na něm, jak s mediálními nosiči zachází, do jaké míry je využívá a jak ovlivňují jeho svět. Dítě předškolního věku je prozatím odkázáno na vztah rodičů k jednotlivým druhům médií a jejich výchově. Na možnostech, které jsou mu v oblasti mediální výchovy, v jeho přirozeném prostředí zprostředkovány. Do popředí se dostává i vliv mateřské školy, i na tuto instituci bych se ve své práci ráda zaměřila.

Média jsou fenoménem naší doby, přelomu dvacátého a jednadvacátého století. Orientace v nich je považována za nutnou a nezbytnou součást života, ať už z hlediska pracovního či společenského. Nesmíme se proto divit, že se mládež již od útlého věku setkává s jednotlivými mediálními nosiči. Je důležitou součástí výchovného působení rozšiřovat dítěti jeho obzory.

TEORETICKÁ ČÁST

I. O médiích obecně

1.1 Masová média a jejich význam

McLuhan: „Řeč a nikoli literatura je velkým a trvalým masovým médiem. Jazyk je zároveň nejlidovějším ze všech médií a největším uměleckým dílem jaké kdy člověk vymyslel.“¹

V moderní společnosti mají masová média (*např. noviny, televize, rozhlas*) zásadní a vzrůstající význam. Média vystupují v moderní společnosti také jako prostředek zábavy a určují různé způsoby trávení volného času. Organizují volný čas. Tyto neustále vzrůstající tendence masových médií, představují největší a nadále se rozšiřující průmyslové odvětví, nabízející škálu pracovních příležitostí či ekonomických zisků.

Masová média jsou závislá na společnosti, ve které působí. Zvláště na institucích, které představují, vykonávají politickou, ekonomickou moc. Vztah mezi jednotlivými médii a společností je podmíněný časově a místně.

1.2 Masová komunikace

Studium masové komunikace (*mass communication*) je jedním z témat, jemuž se věnují sociální vědy. Termín „**masová komunikace**“ vznikl koncem 30. let 20. století. Slovo „masový“ a termín „komunikace“ dodnes nemá všeobecné vymezení, které by bylo plně přijato. Uvádím Gerberovu definici (1967), kterou zmiňuje *Denis McQuail*: „sociální interakce prostřednictvím sdělení.“²

Přesto můžeme najít shodu v chápání tohoto jevu, jež nám udává obecnou charakteristiku. Pojem „**masa, masový**“ určuje velký počet, rozsah, či množství lidí, produktů. Termín „**komunikace**“ značí přebírání, předávání vysílání a přijímání sdělení. Jedná se o informaci ve veřejném prostoru.

¹ McLUHAN, H., M. *Člověk, média a elektronická kultura*. Brno : Jota, s. r. o., 2000, s. 263.

² McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha : Portál, 1998, s. 31.

Podavateli masové komunikace jsou profesionální komunikátoři, zaměstnávání mediálními organizacemi (*novináři, baviči aj.*), či jiné osoby (*politici, umělci atd.*), kterým mediální organizace umožnila přístup. **Za masového příjemce** považujeme početné publikum, nerozlišené na jednotlivé individuality, zastávající pasivní úlohu v podobě předloženého informačního materiálu.

Proces masové komunikace

- § Odlišuje se od procesu „masových médií“, což jsou organizované postupy, technologie, které masovou komunikaci umožňují.
- § Masová média můžeme využít pro individuální, soukromé i organizované účely. Ta samá média, která podávají veřejná sdělení co nejširšímu publiku z veřejných důvodů, mohou předávat osobní oznámení s celou řadou informačních a kulturních sdělení (*pozvánky, výzvy, inzeráty aj.*). Každodenní zkušenost s masovou komunikací je pestrá, dobrovolná, utvářená danou kulturou a nároky společnosti. Ty jsou na jedince kladeny během života, vycházejí z jeho sociálního prostředí, ve kterém žije.

1.3 Masově mediální instituce

Mediální instituce se postupně rozvíjely vzhledem ke svým klíčovým činnostem, **tj. zveřejňování, šíření informací a kultury.**

Dělíme je podle typu užívané technologie (*televize, film, tisk atd.*). Mezi další kritéria můžeme zařadit např. zda jde o celostátní, lokální tisk či vysílání. Odlišnost nacházíme i v čase a jednotlivých zemích. Přes tyto odlišnosti existují typické rysy, které hlavní činnost doplňují:

- § Mediální instituce jsou umístěny ve **veřejné sféře**, ta je otevřena v zásadě všem příjemcům i podavatelům. Média se věnují veřejným záležitostem určeným za veřejným účelem. Operování médií je regulováno především prostřednictvím zákonů, nařízení, tlaků ze strany státu a společnosti.
- § Na základě **hlavní činnosti**, která je společností vykonávána ve jménu příslušníků dané společnosti, jsou masově mediální instituce obdařeny vysokým stupněm svobody.
- § Mediální instituce formálně nedisponují sebemenší **mocí**.
- § Mediální účast je **dobrovolná**. Tedy zapojení podavatele a příjemce. Existuje těsná vazba mezi užitím médií, volným časem a odpoutání se od práce či povinnosti.

II. Rozvoj médií

Vstup nového masmédia či nové komunikační technologie znamená zásadní kulturní změnu. Vynález často předchází startu média. Komerční rozjezd nové technologie si mnohde musel počkat na pravou chvíli.

V dějinách masových médií existují čtyři základní aspekty určující jejich vývoj:

- 1) Technologie;
- 2) Politická, sociální, ekonomická a kulturní situace v dané společnosti;
- 3) Množina činností, funkcí a potřeb;
- 4) Lidé – sdružení do skupin, tříd a zájmů;

Několik významných jmen a zařazení do dobového kontextu, jak uvádí autor *Bohuslav Blažek* (Blažek, B., 1998).

Tab.: č.1

Rok vzniku	Jméno vynálezce	Vynález
1450	Johann Gutenberg	rámy s kovovými literami
1816	Edward Cowper	Rotačka
1839	L.J. Daguerre	Stříbrná deska
1840	S.F. Morse	Telegraf
1850	M.H. Jakobi	Dálnopis
1877	T.A. Edison	Fonograf
1891	T.A. Edison	kinematografická kamera
1920	USA	rozhlasové vysílání
1928	USA	zvukový film
1929	USA	televizní vysílač

McLuhan uvádí: „Všechna média - sama o sobě a bez ohledu na poselství, které přenášejí - mají na člověka a společnost závažný vliv.“³ Technologické novinky rozšiřují lidské schopnosti, čímž mění senzorickou rovnováhu. Tato změna zpětně a neúprosně proměňuje společnost, která technologii vytvořila.

³ McLUHAN, H., M. *Člověk, média a elektronická kultura*. Brno : Jota, s. r. o., 2000, s. 213.

Zmiňuje tři základní technologické novinky: **vynález fonetické abecedy**, který dodal na dominanci oku narozdíl od rovnováhy smyslů; **zavedení ručního písma v polygrafii** v šestnáctém století; **vynález telegrafu** v roce 1844, který naznačil elektronickou revoluci.

Všechna média, od fonetické abecedy k počítači, způsobují v člověku hluboké a trvalé změny, proměňující jeho prostředí.⁴

2.1 Kniha jako médium

Na úplném počátku dějin moderních médií stojí kniha jako tištěné médium. Až do nástupu knihtisku byla kniha psána a rozšiřována rukopisně, což bylo dílem specialistů (*Evropa - přepisovači v kláštorech*). Zpočátku si je mohli dopřát jedinci na vrcholu společenské hierarchie. Z tohoto důvodu převažovaly v evropských knihách mrtvé jazyky (*hebrejšтина, řečtina, latina*), dostupné pouze vzdělancům. Je zjevné, že se jednalo o převratnou událost, neboť původně šlo o technický prostředek sloužící k reprodukci stejného, či velmi podobného souboru textů, jež se do té doby rozmnožovaly ručně. Tisk ovlivnil postupně i obsah, který se začal vyvíjet směrem ke světštějším, praktickým a lidovějším dílům, stejně pak k politickým a náboženským. Kniha byla dlouhou dobu tištěna černobíle. Tato nebarevnost může být v souvislosti se strojovou civilizací uhlí a páry. Právzorem všech knih se stala svatá kniha.

v Základní znaky:

- § technologie ručního písma
- § svázané stránky
- § velký počet kopií
- § individuální užití
- § zbožný charakter
- § svoboda publikování
- § rozdílný obsah

2.2 Noviny jako médium

Fenomén, který označujeme za **prototyp novin**, vznikl dvě stě let od vynálezu tisku. Předchůdcem novin ve skutečnosti nebyly knihy, ale letáky či bulletiny. Ty se šířily za pomoci poštovních služeb, zaměřených na přenos zpráv týkajících se událostí

⁴ Srv. McLUHAN, H., M. *Člověk, média a elektronická kultura*. Brno : Jota, s. r. o., 2000, s. 217.

mezinárodního obchodu a směny. Noviny jako médium byly od svého počátku spojovány s regionem vymezeným kolem států, měst a obcí. Vymezovaly i čtenáře - ne prostorově, ale profesí, politickou stranou, zájmovou činností, věkem či pohlavím.

První noviny se podle již zmiňovaného *Denise McQuaila* vyznačovaly **periodicitou** (ne vždy zcela pravidelnou, ale rozmanitou – od novin vycházejících i vícekrát denně – *raník, poledník, večerník* až po *ročenky*). Dalším znakem je **komerční podstata** (tj. byly volně v prodeji), **mnohostranné využití** (informování, zaznamenávání, inzerování či sloužící k rozptýlení) a **veřejný charakter**.⁵

Rozdílnost novin a knihy je ve věčnosti, neboť o tu kniha narozdíl od novin a časopisů vždy aspiruje. Tiskoviny s nejkratší periodicitou stárnou v okamžiku, kdy je čtenář vezme do ruky. Staly se tak předobrazem zboží na jedno použití.

Na samém počátku vývoje se noviny staly protivníkem vládnoucí moci. Zdůrazňován bývá boj za právo svobodně publikovat.

Dnes slouží jako forma kontroly a řízení tisku skutečnost, že se tisk ustálil v rámci tržního systému. Za vývoj tisku považujeme rozšíření tisku směrem k „*masám*“. Hlavní roli sehrálo značné zlepšení technologií, rozvoj gramotnosti (nejen mediální), obchod, demokracie a veřejná poptávka, přičemž důraz je kladen na vzájemnou shodu.

Komerencializace novin:

Masový tisk bývá nazýván „*komerčním*“ ze dvou důvodů – je provozován monopolistickými koncerny kvůli tvorbě zisku, a je značně závislý na příjmech z reklamy. Komerční zaměření masového tisku svým tlakem ovlivňuje obsah novin. Tímto můžeme vysvětlit vznik nového typu novin: *obsahově odlehčených, zdůrazňujících zábavu, kde převažují zprávy o konkrétních osudech obyčejných lidí, bulvárně zaměřených ve vztahu k zločinu, násilí a skandálům*.

Masový „*komerční*“ tisk je přijímán početnou čtenářskou populací, v němž převládají skupiny lidí s nižším vzděláním a nižšími příjmy.

v Základní znaky:

- § pravidelné a časté vycházení
- § zbožný charakter
- § informační obsah
- § působení ve veřejné sféře

⁵ Srv. McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha : Portál, 1998, s. 34.

§ městské, světské publikum

§ relativní svoboda

2.3 Film jako médium

Film se jako technická novinka objevil na konci devatenáctého století. Co společnosti nabízel nebylo nové, co se obsahu ani funkce týče. Umožnil však převést tradiční poskytování zábavy do nových podob prezentace a šíření. Film jako masové médium nabídl nejširší veřejnosti příběhy, podívanou, hudbu, dramata, komiku i technické triky. Stal se reakcí na volno-časové aktivity a řešením problému, jak přijatelně a úsporně trávit volný čas.

Film od svých brzkých počátků provázal fiktivní děj s postavami, také herci proměňující se v idoly. Uctívání hvězd divadel aj. bylo spíše vázané na městský život. Filmové hvězdy začaly postupně dobývat i menší sídla.

Tři významné momenty v dějinách filmu:

§ Prvním momentem je užití filmu k propagandě v rámci celonárodních či celospolečenských zájmů.

§ Další dva momenty se týkají objevení několika škol filmového umění a vzniku sociálního dokumentárního filmu.

Mezi dva rozhodující okamžiky v dějinách filmu patří **příchod televize** a „**amerikanizace**“ filmového průmyslu a filmové kultury v letech po první světové válce. Nástupem televize přišel film o část filmových diváků (*zejména rodinné publikum*). Dále televize filmu vzala sociální dokument a snížila potřebu „**úctyhodnosti**“.

Navzdory tomu, že se stal méně „masovým“ mediálním nosičem, nedokázal si vydobýt plné právo na svobodné politické a umělecké sebevyjádření. Některé země si i nadále drží aparát poskytující licence, zabývající se cenzurou a prostředky kontroly.

Dalším projevem je závislost filmu na dalších médiích, prolínání se s jinými médii (*televize, knihy, populární hudba aj.*).

v Základní znaky:

§ audiovizuální technologie

§ veřejné předvádění

§ extenzivní (všeobecná) přitažlivost

§ převládá vyprávění a fikce

§ mezinárodní charakter

- § veřejná regulace
- § ideologická povaha

2.4 Rozhlasové a televizní vysílání

Rozhlas a televize mají za sebou sedmdesátiletou, respektive čtyřicetiletou mediální historii. Vznik obou médií je závislý na technologiích vzniklých vývojově před nimi (tj. na telefonu, *telegrafu, nehybné i pohyblivé fotografii, nahrávání zvukových záznamů*). Přestože jde o rozdílné technologie, můžeme je z hlediska obsahu i užití, vykládat společně.

Rozhlas se stal technologií hledající využití přímého přenosu mlčení nahlas. Jeho silným pramenem je, že vrací řeči mnohé z toho co jí odebrala kniha a tisk (*barvu hlasu, přirozený rytmus, intonaci, dech i přítomnost mlčení*).

Televize je dnes nejvýznamnějším elektronickým médiem, proniká téměř do každé domácnosti. Na rozdíl od filmu či fotografie rozšiřuje spíše hmatové než-li zrakové počítky.⁶

Hlavní žánr společný pro obě vysílací média spočívá ve schopnostech přímého sledování, přenášení, zaznamenávání události v okamžiku jejich dění.

Charakteristickým rysem je i vysoký stupeň regulace, kontrola a udělování licencí veřejnými institucemi. Navzdory tomu si obě vysílací média nevydobyly právo na takovou svobodu, aby mohly volně vyjadřovat názory a chovat se politicky zcela nezávisle. Rozhlas umožňuje posluchači zůstat individualitou, propojení mezi posluchači bývá spíše na základě hodnot než – li masovosti u filmu a televize.

▼ Základní znaky:

- § velmi rozsáhlý výstup, rozsah a dosah
- § audiovizuální obsah
- § složitá technologie a organizace
- § veřejný charakter a rozsáhlá regulace
- § národní a mezinárodní charakter
- § velmi rozmanité podoby obsahu

2.5 Hudební nahrávka jako médium

Nahrávání či přehrávání hudby se začalo vyvíjet kolem roku 1880. Šíření bylo poměrně rychlé, neboť přitahovalo širokou veřejnost oblíbenými písněmi a melodiemi. Hudba byla

⁶ Srv. McLUHAN, H., M. *Člověk, média a elektronická kultura*. Brno : Jota, s. r. o., 2000, str. 226.

od samého počátku z velké části i obsahem rozhlasového vysílání. Příchod televize tento trend ještě posílil. Začaly se objevovat postupné tendence, kdy „**fonogram**“ začal postupně nahrazovat aktivní muzicírování. Neotevřela se však velká propast mezi masově mediovanou hudbou a přímým prožitkem při poslechu hudby živě (*z koncertů, hudby k tanci, chrámových sborů atd.*). Hudební nahrávka „fonogram“ umožnil větší přístupnost k hudbě (*pro více lidí, na více místech*).

První podstatná změna přišla, když se vedle nahrávaných fonogramů objevila **hudba vysílaná rozhlasem** (*dostupnější, pestřejší nabídka*). Druhou změnou byla **poválečná, „tranzistorová“ revoluce**, jejíž důsledek vedl ke změně rozhlasu (*z domácího, rodinného média v médium individuální*). Od té doby se vývoj orientuje na mladé publikum. Každý nový krok ve vývoji znamenal přenosné magnetofony, walkmany, kompaktní disky a videonahrávky. Výsledkem je masově mediální průmysl. Od šedesátých let tohoto století je masově mediovaná hudba atraktivní pro nejširší publikum.

Obsah hudby nebylo snadné regulovat, její distribuce byla převážně v rukou zavedených institucí.

v Základní znaky:

- § rozmanité technologie nahrávání a šíření
- § nízký stupeň regulace
- § vysoký stupeň internacionalizace
- § mladší publikum
- § podvratný (subverzivní) potenciál
- § organizační fragmentace
- § rozmanitost v možnostech příjmu

2.6 Fotografie jako médium

Fotografie jako médium není jen automatický záznam skutečnosti. Jedním z předchůdců fotografie, která dlouho koexistovala společně s fotografií, byla tzv. **xylografie v tisku** (*tj. dřevořezy vytvářené pomocí rydel, které předběhly fotografii v jejím technickém vývoji – neomezenou hloubkou ostrosti a schopností zachycovat pohyb*).

Jiným inspiračním zdrojem byla **malba**. Fotografie šířily levné verze rodinných portrétů, krajin, zátiší popřípadě aktů. Dalším zdrojem se staly **stínové siluety**. Typické pro ně bylo toporné držení těla, které malíř zachycoval na průsvitný papír, a které se přeneslo

i do prvních fotoportrétů. Postupem času se procedura fotografování zjednodušila a cena vybavení snížila, že fotografovat mohli „všichni“ i lidé ze slabých sociálních vrstev.

Z rodinných fotografií však netrýská uvolněná tvořivost, naopak triumfuje zobrazovaný stereotyp.

Fotografie navodila dojem, že k vidění není třeba člověka, ale že stačí registrující technika. Fotografie, představující neobjektivnější záznam, se stala prvním hromadným médiem, které začalo podléhat módě.

2.7 Nová elektronická média

Takzvaná „**telematická**“ média jež jsou kombinací telekomunikace a informatiky. Termínem se rozumí soubor inovací soustředěných kolem systému, jehož podstatou je vizuální zobrazovací jednotka, tedy televizní obrazovka spojená s počítačovou sítí. Společným rysem nejnovějších hromadných médií je užití obrazovky. Televize původně nezahrnovala kromě obrazovky počítač, který dnes obsahují tzv. „inteligentní domácí přístroje“.

Hlavní rozdíly odlišnosti nových médií podle *Denise McQuaila*:

- § **Decentralizace** – obsah a výběr nejsou již v rukou toho, kdo obsah dodává.
- § **Vysoká kapacita** – dřívější omezení, spojená s náklady, vzdáleností či objemem, překonává přenos za pomoci kabelu či satelitu.
- § **Interaktivita** – komunikace je v zásadě dvousměrná, příjemci je dána možnost volby. Může vybírat, odpovídat, vyměňovat si obsahy, přímo se spojit s dalšími příjemci. Tato vlastnost vstupuje do popředí u médií, které se svou strukturou nejvíce blíží počítačovému programu (*počítačové hry, multimédia, internet*).
- § **Flexibilita** – forem, obsahu i užití.⁷

Bohuslav Blažek uvádí několik dalších rysů, které počítače vnesly do nových médií:

- § **Audiovizualita** – označuje ji jako provázanost více smyslových kanálů (nejen uši x oči). Audiovizualita nových médií znamená víc (*pozorování jednání herců, mluvení, zapojení scénické hudby, barevné nasvícené scény*).

⁷ Srv. McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha : Portál, 1998, s. 41.

- § **Interaktivita** – nejdůležitější na interaktivitě shledává možnost volby (v libovolném čase, s libovolnou délkou pauzy i odlišným stupeň obtížnosti).
- § **Klišé** – dle autora se na klišé spolupodílí pasivnější komunikující. Umožňuje překlenout se přes situace, kdy nejsme schopni vyjádřit se zcela osobně. V audiovizuálních médiích je klišé mnohem hůře kontrolovatelné.
- § **Dezinformace** – přijímající je nevinnou obětí, která je informačně oklamána. U dezinformace oproti klišé je rozdíl v tom, že si jí vysílající nemusí být vědom. Častěji se dezinformace, stejně jako v případě klišé, objevuje v ostatních výrazových prostředcích, než-li slovech.
- § **Dramatizace** – základem *mediální gramotnosti* je schopnost rozlišovat, kdy se jedná o realitu, a kdy jde o fikci.
- § **Entertainizace** – zezábavnění. Ideální zábava je ta, ve které se po vstupním impulsu začneme aktivně bavit mi sami.
- § **Derealizace** – tendence nových médií vytěsňovat realitu.⁸

B. Blažek již na počátku rozvoje nových médií shledával pozitivní i negativní rysy, odrážející se i v dnešním světě počítačů. Uvědomoval si, důležitost mediální gramotnosti, kterou nastínil, jako schopnost odlišovat svět reality se světem fikce. Dnes nám to může připadat jako jeden z problémů široké veřejnosti. Mládež stále více žije život počítačových her, které na ně působí nejen jako magnet, který je „přitáhne a nepustí“. Stávají se však i realitou dětských všedních dnů.

Mezi nová média patří rovněž počítačové videohry, virtuální realita a v neposlední řadě i videonahrávky. Domácí video můžeme pojímat jako médium, rozšiřující televizi či kino – tzv. **hybridní médium**, se zvýšenou flexibilitou užití. Stejně jako televize si půjčuje charakteristické rysy z filmu, televize, knih, hudebního průmyslu.

Další novinkou na trhu se stal **CD-ROM** – kompaktní disk představující paměť ze které lze načítat. Nabízí pružný, snadný přístup k velkému souboru informací.

Obecně můžeme říci, že nová média přemostňují rozdíly jednotlivých médií. Určité médium může být využito, jak ve veřejné či soukromé sféře, pro příjem i vlastní reprodukci obsahů.

⁸ Srv. BLAŽEK, B. *Venkov, města, média*. Praha : Slon, Sociologické nakladatelství, 1998, s. 176.

v Základní znaky:

- § technologie zaměřená na využití počítačové techniky
- § hybridní, pružný charakter
- § možnost interaktivity
- § veřejné i soukromé funkce
- § nízká úroveň regulace
- § vzájemná propojenost

III. Kontrolní a regulační mechanismy ČR

3.1 Mediální orgány

Zvláštní skupinou jsou média tzv. **veřejnoprávního charakteru**. Existují ze zákona, jsou tedy upravována ve zvláštním zákoně, který vydal Parlament ČR. Tato média nevlastní nikdo – ani stát, politici, akcionáři aj. Veřejnoprávní média by měla usilovat z důvodu služby veřejnosti o kvalitu, serióznost. Patří jsem **Česká televize, Český rozhlas a Česká tisková kancelář**.

3.1.1 Stálá komise pro sdělovací prostředky

Stálá komise pro sdělovací prostředky (tzv. **mediální komise**) se v Poslanecké sněmovně, Parlamentu věnuje mediální legislativě. Poslanecká sněmovna ji zřídila dne 22.4.1993, v době vstupu soukromých médií na český trh. Dalšími orgány jsou – **Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu** (tzv. kulturní výbor) a jeho **Podvýbor pro mediální legislativu**.

3.1.2 Rada České televize (RČT)

Rada České televize je orgánem, prostřednictvím něhož se uplatňuje právo veřejnosti na kontrolu České televize, podle Zákona č. 483/1991 Sb. O České televizi. RČT jmenuje, odvolává generálního ředitele, schvaluje rozpočet a závěrečný účet ČT. Kontroluje plnění, schvaluje Statut České televize a předkládá Poslanecké sněmovně ke schválení Kodex České televize. RČT má poradní orgán ve věcech hospodaření České televize – tzv. **Dozorčí komisi**. Jejím úkolem je sledovat využívání finančních prostředků a majetku ČT.

3.1.3 Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV)

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání je, dle Zákona č. 231/2001 Sb. O provozování rozhlasového a televizního vysílání, správním úřadem, který vykonává státní správu v této oblasti. RRTV dohlíží na zachovávání a rozvoj plurality programové nabídky, informací v oblasti rozhlasového, televizního vysílání, a také převzatého vysílání. Dbá na obsahovou nezávislost, dodržování právních předpisů a podmínek, stanovených v rozhodnutí o udělení licence, či v rozhodnutí o registraci.

3.2 Právní normy ČR pro veřejnoprávní média

Nejvýznamnějším veřejnoprávním médiem v ČR je Česká televize. K jejím nejvyšším právním normám patří **Zákon o České televizi, Kodex České televize, Statut České televize.**

Kodex České televize

Uvádí zásady zpravodajství a tvorby programu. ČT představuje záruku služby veřejnosti. To znamená, že poskytuje programovou nabídku, sjednocenou společně sdílenou stupnicí hodnot, založených na tradicích evropské kultury.

„Značnou pozornost věnuje ČT pořadům pro děti a mládež a je jejich jediným soustavným producentem v ČR. Dětské pořady a filmy domácí výroby převažují v programové nabídce nad produkcí zahraniční. Vysílání pro děti nejrozličnějšího věku se zaměřuje na výchovu dětského diváka k pozitivním hodnotám, vyhýbá se pořadům propagujícím násilí a akcentuje oslovení nejmenších dětí.

Česká televize věnuje pozornost i jemnějšímu rozlišování pořadů vhodných pro děti a mládež, než jak stanoví zákon. Zavedením vnitřního systému označování pořadů bude usilovat o jejich nejvhodnější zařazení do vysílání z hlediska ochrany dětských a mladých diváků.“⁹

⁹ <http://www.radiotv.cz/clanky/1242/kodex-ceske-televize.html>

IV. Medializované dětství

Jednotlivá média, od tradičních tiskovin, rozhlasu k televizi až po počítač, znamenají bezesporu dalekosáhlé obohacení života. Z. Helus přiznává: díky nim jsou i nejdlejší končiny světa pro člověka téměř nadosah; lidstvo se stává systémem navzájem propojených částí, uvědomujících si závislost jednoho každého na všech ostatních; jednotlivé události se nám vyvíjejí v globálních souvislostech.¹⁰ Relativizuje se význam času a prostoru, jako by existovala **všudypřítomnost** – je možné navazovat kontakty, dohadovat se a kooperovat bez omezení nějakými vzdálenostmi. Operování s informacemi lze rozvinout v takové míře, jako by se jednalo o **vševědoucnost**. Učení podložené a podporované počítači otevírá nové možnosti vzdělávání neslyšícím i nevidomým, geniálním i mentálně limitovaným.

Takto můžeme hovořit o pozitivěch, která přináší jednotlivá média. Na druhou stranu se média stávají nosičem různých druhů zábavy. Ohrožena je především mládež, a to závislostí způsobující oslabování vnímavosti. Tato hrozba by neměla být zlehčována, neboť je reálnou součástí a může způsobovat vážná ohrožení osobnosti. Na druhou stranu by neměla vést ke zpochybnění zmíněných pozitiv.

Ukazuje se, že pozitivní význam médií na vývoj dětí a mládeže nemusí být automatický, ale je až výsledkem specifického edukačního působení – **mediální, resp. multimediální výchovy**. Je nesporné, že multimédia (*jako televize, počítač aj.*) masivně ovlivňují u dětí a mládeže skladbu jejich běžného dne, zájmové zaměření, napodobované vzory, způsoby chování či hodnotový systém, názory a postoje každého z nich. Masová média v každém případě napomáhají k polarizaci dětí a mládeže.

V pozitivní případě se vytváří skupina lidí, cílevědomě vyhledávajících z multimediální nabídky podle svého kritéria hodnoty, odpovídající jejich životním cílům. Zde se ukazuje pozitivní vliv multimédií. Vzniká však také skupina závislých konzumentů čehokoliv multimediálního, či těch, kteří inklinují k nejnebezpečnějším nabídkám, bez kritického výběru.

Zdeněk Helus uvádí: „Pozitivní vliv multimédií by neměl zastřít rizika, jež s nimi rovněž souvisejí. Ani analýza negativních účinků nadměrného sledování televize by neměla

¹⁰ Srv. HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí: Obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha : Portál, 2004, s. 64.

zastřít možnost pozitivního ovlivnění nejen znalostí, ale i některých postojů a názorů dětí.“¹¹ Záleží však na tom, jak je dítě orientováno z hlediska médií jako je televize, film, aj. Zda je ponecháno napospas proudům konzumní nabídky. Zda je s tím, co mu televize přináší, ponecháno samo sobě, nebo naopak, zda je v něm probouzen kritický odstup, reflektující a hodnotící postoj, možnost volby. Opět je zde požadavek specifického edukačního působení mediální, resp. multimediální výchovy, jakožto nový úkol orientující se na působení školy a rodiny.

V. Konzumní dětství

Pojem „konzumní dětství“ poukazuje na skutečnost, že jde o dětství vystavené neustálým tlakům působení reklamy a nabídek trhu. Tržní prostředí se svou rozmanitostí jistě rozšiřuje možnosti člověka, vybrat si, rozhodnout se, plánovat tvorbu své potřeby apod. *Zdeněk Helus* upozorňuje, tlakům tohoto druhu je samozřejmě vystaveno i současné dítě. Pokud edukační prostředí (*rodina, škola..*) nevybaví dítě rozvinutějšími hodnotovými orientacemi, mohou se potřeby provokované reklamou a nabídkou, stát určujícím diktátem způsobu jeho života.¹²

Dítě je od útlého věku bombardováno novými a rafinovanějšími hračkami, hrami, sladkostmi, oděvy a dalšími módními výstřelky. Nebezpečné dopady nátlaku reklamy a konzumního stylu se objevují u dětí a mládeže, která nemá takové možnosti, aby si jednotlivé výstřelky módy mohla dovolit, neboť rodina nemá prostředky nebo se těmto trendům brání ze zásadních důvodů.

Tato mládež bývá vystavena diskriminaci, přecházející dokonce v šikanu spolužáků. Jde o problém orientující se již na dítě předškolního věku. Řešení těchto problémů není v moci domlouvání a prostého vysvětlování, ale vyžaduje specifickou výchovnou kompetenci pedagoga.

¹¹ HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí: Obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha : Portál, 2004, s. 66.

¹² Srv. HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí: Obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha : Portál, 2004, s. 67.

VI. Dětská tištěná média

6.1 Pozitivní vliv dětské knihy

K prezentaci pozitivních postojů dětí ke knize slouží tzv. „**dětská literatura**“. Napsané či vyprávěné slovo rozvíjí niterné zdroje myšlení a představivosti. Dětská literatura poskytuje informace, zábavu, ponaučení, přináší rozvoj dovedností číst a porozumět psanému slovu. Poezie patří spolu s pohádkou a příběhovou prózou ze života dítěte k základním žánrům dětské četby. Významnou úlohu hraje u dětí předškolního a mladšího školního věku.

6.2 Psychická vyspělost dětského čtenářství

Teorie dětského čtenářství rozlišuje etapy odpovídající vývojovým stádiím dětské psychiky. Čtenářská vyspělost se individuálně různí a nemusí se shodovat s biologickým věkem. Mezi jednotlivými vývojovými fázemi dětského čtenářství není přímá hranice, jejich přechod je plynulý.

Předčtenářská etapa zahrnuje předškolní věk – *mladší* (do 3 let), *starší* (od 3-6 let). V této etapě dítě vnímá literární text poslechem – prostřednictvím přímého či reprodukováného předčítání. Vnímání slovesně uměleckých děl má doplňující ráz, omezuje se na graficko-výtvarnou a ilustrativní složku.¹³

6.2.1 Žánrová skladba

Dětský aspekt v literatuře pro děti podmiňuje specificky druhově žánrovou skladbu. Žánry a žánrové formy jsou spjaty s psychikou dítěte v jednotlivých stádiích vývoje a s průběhem čtenářské ontogeneze. Děti si vytváří žánrové představy na základě vlastních poslechových a čtenářských zkušeností. Již v útlém věku poznávají pohádku, bajku, říkadlo, rozpočítadlo či příběh ze života. Dovedou formálně rozlišit poezii od prózy, přestože nemají teoretické zázemí.

Dominantní žánry předčtenářského období:

§ lidová a autorská poezie říkadlového typu (*říkadla, rozpočítadla, popěvky, hádanky, drobné umělé verše*).

¹³ Srv. TOMAN, J. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice : Pf JU, 1992, s. 51.

- § literární adaptace lidových pohádek (*kumulativních, didaktických, zvířecích, kouzelných*)
- § jednoduché příběhy z dětského života, umělecko naučné knihy, knížky-hračky, leporela, obrázkové publikace, alba, omalovánky, vystřihovánky, loutkové hry.¹⁴

6.2.2 Dominantní žánry dětské literatury v předškolním věku

Dětský slovesný folklór

Lidová píseň – děti si přisvojují písně obsahově srozumitelné, humorné, výrazně rytmičné a zvukomalebné. Písně (lidové, popř. umělé) tvoří nedílnou součást všedního dne dítěte doma i v mateřské škole. Objevují se nejen v řízené činnosti dětí (např. tematický celek Masopust – doplněný písní *Já jsem muzikant*), doprovází mnohdy dětské hry (př. *Kolo, kolo mlýnský*), ranní cvičení (př. *My dáme ruku tam a ruku sem..*), pohybové aktivity (při tanci – např. *Cib, cib cibuleka aj.*), rytmičná cvičení (píseň doprovázená hudebními nástroji – *dřívka, činely, triangel, bubínek aj.*, popř. vytleskáváním).

Lidové říkadlo – jednoduchý veršovaný útvar, kde převládá rytmičná složka nad složkou významovou. Zdůrazňování rytmu vede při zvukové realizaci u dětí předškolního věku ke skandování – nevěnují pozornost obsahu a smyslu. V MŠ se dle dělení využívají říkadla **pragmatická (pedagogicko-didaktická)** - obsahují výchovně vzdělávací prvky např. naučit dítě různé tělesné pohyby (*Paci, paci, pacičky*), usnadňovat mu manuální činnost (*Otloukej se písťaličko*), procvičovat mluvidla, zlepšovat artikulaci a výslovnost (*jazykolamy*). **Zábavná říkadla** - plní zábavnou funkci. Doprovází dětské pohybové hry (*Slepá bábo.., Chodí Pešek okolo..*) nebo hry dětí s dospělými (*Vařila myšička kašičku*).

Hádanka – tříbí úsudek dětí, rozvíjí obrazné myšlení a estetický cit. Určitý jev hádanka naznačuje tak, aby si ho děti dokázaly domyslet. Nejčastěji se děti v mateřské škole setkávají s typem hádanek **metaforicko-metonymických** – ty jsou zpravidla doplněny otázkou (př. *vlasý nemá, hřeben nosí, ostruhy má chodí bosí*), popř. hádanky založené na **nonsensové slovní hříčce** (př. *leze, leze po železe, nedá pokoj, až tam vleze*).

¹⁴ Srv. TOMAN, J. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice : Pf JU, 1992, s. 53.

Rozpočítadlo – patří do žánrů vznikajících jako vlastní projev dětské tvořivosti při hře a vzájemném kontaktu. Je velmi vyhledávaným žánrem v MŠ. Plní funkci praktickou – pomáhá při úvodním rozdělování rolí v dětských hrách. Jde o rytmického průvodce pohybové činnosti dětí (*Ententýky, dva špalíky.., Jeden dva tři..*).

Dramatická dětská hra - často provázená slovem nebo zpěvem. V MŠ je dramatická hra dětí velmi oblíbeným nástrojem, jak rozvíjet estetické schopnosti. Patří jsem schopnost a dovednost recitovat, reprodukovat, dramatizovat text (*souvisí s taneční, pantomimickou kreací*), ale i výtvarné a hudební aktivity.

6.2.3 Pohádka a její literární adaptace

Pohádka zaujímá u dětského publika dominantní postavení, neboť nejlépe odpovídá mentalitě, potřebám, zájmům dětí předškolního věku.

Právě pohádky představují pro mládež důležité psychické podněty, garantující jejich duševní vývoj. Bez pohádek si dětství nedokážeme ani představit. „Síla představivosti a kouzlo pohádkového slova je silnější než zákon gravitace.“¹⁵

Podle autora *M. Černouška* nic na světě nenahradí živé vyprávění, nebo alespoň předčítání pohádek. Pohádka je především útvar uměleckého slova, byla složena k vyprávění, aby obraznost slova vyvolala skryté obrazy imaginace dřímající v dětské psychice.¹⁶

Film, televizní inscenace či divadelní představení klasických pohádek mají odlišnost v tom, že v sobě neobsahují základní psychologické vazby, které vznikají vyprávěním a nasloucháním. Chybí zde chvíle spolubytí, během níž, mezi slovem dospělého vypravěče a představivostí dítěte, vzniká vzájemnost.

Základní funkcí pohádek je vnést smysl a řád do dětem původně nesrozumitelného, skoro chaotického světa. Do světa jemuž, obzvláště děti v předškolním věku, nemohou plně porozumět. Dětské myšlení je v předškolním věku především **obrazné, konkrétní, synkretické** (vnímá v komplexech), **egocentrické** (já - v centru pozornosti) a **animistické**.

Pohádka, svou jednoduchou fabulí, jasnou polarizací dobra a zla, pochopitelnými zápletkami a krásou jazyka, převádí chaotický - nesrozumitelný svět pro dítě

¹⁵ ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek*. Praha : Albatros, 1990, s. 6.

¹⁶ Srv. ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek*. Praha : Albatros, 1990, s. 6.

do srozumitelných obrazů. Autor vidí nejdůležitější funkci pohádky ve **strukturování skutečnosti**.¹⁷

Věky přetrvávající pohádka má význam nejen výchovný, poznávací a vzdělávací, ale i terapeutický. Co je nejdůležitější, že pohádky předkládají optimistické vidění světa. Dlouhodobé výzkumy prokázaly, že agresivita dětí a dětský sklon k násilí nesouvisí s formou či intenzitou předváděného televizního násilí.

To, že se některé děti v současné době stávají agresivnější, nesouvisí s umělecky ztvárněnou agresivitou v audiovizuální kultuře. K tomu, aby se dítě ztotožnilo s násilím a agresivními činy, se musí především ztotožnit s nositelem takových činů, odborným výrazem „**identifikovat se s agresorem**“. V dětské literatuře zaměřené nejen na pohádky k těmto identifikacím docházet nemůže. Dítě se ztotožňuje s násilím a agresivitou, kterou vidí ve skutečnosti kolem sebe.

Pohádky nejsou vyčerpávající encyklopedií technických, přírodovědných a matematických poznatků, které si děti musí koncem 20. století osvojit, právě naopak. Pohádky sdělují dětem „informace“ o hodnotách a významech základních mezilidských interakcí (tj. *informace estetického charakteru*).

6.3 Pozitivní vliv dětských časopisů

Nabídka časopisů pro děti je v Čechách a na Moravě široká a má stopadesátiletou historii. První skutečně dětský časopis začal vydávat pedagog **Jan Sluníčko** v roce 1850, pod názvem „*Včelka*“. Od této doby vzniklo a zaniklo nespočet časopiseckých titulů určených dětem a mládeži. Některé z nich dokázaly zanechat výraznou stopu i v kulturním podvědomí dospělých.

V dnešní době je výběr periodik pro děti u nás pestrý. Z časopisů, vzniklých před listopadem 1989, vydávala pro děti převážně Mladá fronta. Tituly, jako *Ohníček*, *Sedmička* či *Pionýr (Filip)*, již dávno zanikly.

Pohled na stále vycházející periodiky pro předškolní věk v roce 2005

1) Stará garda:

§ **Sluníčko** zůstává *nejkvalitnějším časopisem* pro nejmladší čtenáře – nečtenáře (od 4-7 let). Pestrým obsahem, úkoly rozvíjející znalosti a tvořivost předškoláků

¹⁷ Srv. ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek*. Praha : Albatros, 1990, s. 7.

i spoluprací s kvalitními výtvarníky získává stejné ohlasy jako v roce 1967, kdy začalo vycházet. Jako znamení doby došlo ke změně formátu i loga, objevila se (nepříliš vtíravá) reklama a rubrika „*Začínáme s angličtinou*“. Sluníčko v současné době zmultimediálnělo a lze je koupit s pohádkovým CD.

- § **Mateřídouška**, nejstarší časopis vznikl v roce 1945, také částečně změnila grafiku a drží si *standardní úroveň*. Mladší školáci v ní nachází přirozeného a náročnějšího nástupce „Sluníčka“ s výhledem dále do světa a složitějšími texty či tématy. Nechybí např. hádanky, komiksy, svět encyklopedie, vystřihovánky, ale i rozhovory.
- § Pokud jde o **Čtyřlístek** i ten vsadil na multimédia. Má vypracované internetové stránky a v rychlém sledu vydává nová CD. Recykluje staré příběhy ve výběrech typu *Legendární příběhy čtyřlístku*. Dnešním dětem mohou nové příběhy, Myšpulína, Fifinky, Bobíka a Pindi, připadat stejně okouzlující, jako dětem v osmdesátých letech.
- § **ABC** změnilo podtitul z „*mladých techniků a přírodovědců*“ na „*časopis generace XXI. století*“. Odborníci dochází k přesvědčení, že časopis už nezárí nabytostí a nehýří nápady, jako za legendárního šéfredaktora Vlastislava Tomana. Přesto zůstalo ABC kvalitním titulem.

2) Nová krev:

Novodobé dětské časopisy vznikají a zanikají rychlostí „jepic“, přesto si některé vybudovaly pevné místo na trhu.

- o **Pastelka** – je považována za kvalitní časopis pro děti ve věku 5–8 let. Nechybí zde množství pracovních listů, vystřihovánky, omalovánky pro předškolní děti.
- o **Méd'a Pusík** je určen nejmladším čtenářům, ve věku od 3 let, stejně jako „Sluníčko“. Nemůžeme v něm hledat přemíru českých reálií, neboť je časopisem překládaným. Má jednotnou grafickou úpravu, ve srovnání se Sluníčkem, je kýčovitější, obsahově méně pestrý. Svou pozici na trhu si drží právem.
- o **Medvídek Pú** - zástupce časopisů založených na popularitě konkrétní disneyovské postavičky. Medvídek Pú je časopisem především obrazovým - dominují velké barevné kresby a fotografie. Ani Medvídek Pú, ve srovnání s časopisem Sluníčko, není tak zajímavý a obsahově pestrý, ale nejmenší děti baví.
- o Zajímavým pokusem o časopis pro starší děti jsou **Moje 1. noviny** - měsíčník má skutečně novinovou úpravu, aktuálnější obsah, plný zajímavých informativních

a nadčasových článků o vědě, cestování, umění. Časopis je zdarma distribuován do dětských domovů, diagnostických ústavů a SOS vesniček.

- o Časopis **Dáda** – se stal komerčním – reklamním časopisem. Princezna Xénie, Dády Patrasové, pokrývá 36 stran tohoto periodika obdivuhodným nevkusným grafickým zpracováním a reklamou na sebe samu.

Pro dívky již předškolního věku vychází speciální časopisy, které vydává nakladatelství Egmont.

- **W.I.T.CH.** - jediný přijatelný časopis pro malé slečny - má zajímavý styl a pestrý obsah, byť je tvořen převážně komiksy.
- **Barbie** není v pravém smyslu časopis, jde spíše o reklamní leták na barbiiovské pokojíčky, domečky aj. Vystupuje v něm výhradně panenka Barbie a její umělohmotní přátelé.
- **Princezna** není reklamním letákem, za to má jediný účel a to „Oslnit prince“.¹⁸

Stručné hodnocení čerpající z *dvouměsíčníku pro rodiče, učitele a pracovníky pomáhajících profesí: Děti a my*, představilo nejvýznamnější dětská periodika na trhu. Na závěr cituji závěrečné shrnutí: „nejzajímavějšími, nejzábavnějšími i nejpřínosnějšími tituly pro děti se zdají být podle věkových kategorií **Sluníčko**, **Mateřídouška** a **Moje 1. noviny** s přimhouřenýma očima pak **ABC** a zábavné a komiksové **Čtyřlístek** a **W.I.T.CH.**“¹⁹

6.4 Komiks pozitivní lákadlo k četbě

Postavení komiksu se zdá být zřejmé, můžeme ho nazvat lepší variantou oproti audiovizuální zábavě, knihám se však nevyrovná. Výhodou se zdá být lákadlo ve formě obrázků.

Komiks lze využít jako **vzdělávací médium** nejprve v *předškolním a raně školním věku* - kdy komiksy s minimem textu mohou sloužit jako první čtení.

Ve školním věku pak komiks, jako názornější a srozumitelnější forma sdělení, může pomáhat výuce. Nejčastějším tématem výchovně-vzdělávacích komiksů bývají dějiny, názornějším způsobem přibližují přírodu, fyzikální zákony či kouzla techniky a vědy.

¹⁸ Srv. Dětských časopisů je hodně, s jejich kvalitou je to ale horší. In: Děti a my, č. 5, r. 2005, s. 18 - 19.

¹⁹ Dětských časopisů je hodně, s jejich kvalitou je to ale horší. In: Děti a my, č. 5, r. 2005, s. 19.

Ani v *pozdním věku* nemusí ztrácet vzdělávací funkci - osobitý výtvarný projev, narážky na díla klasické literatury či filmu a další prvky, mohou v dospívajících čtenářích probouzet imaginaci a cit pro výtvarný projev.

Konkrétní komiksy doporučené pro vzdělávací účely:

- § Francouzská série **Yakari** společně s **Asterixem**, patří do „zlaté“ francouzské školy komiksů pro děti. Yakari popisuje příběhy malého indiána, seznamujícího se zvířaty a životem v přírodě. Pro děti od 5–7 let slouží jako ideální brána do světa písmen. Bohužel nakladatelství Fragment vydávání série pozastavilo.
- § Z českých komiksů, určeným čtenářům mladšího školního věku, můžeme zmínit evergreen: příběhy **Čtyřlístku**.
- § Obdobou Čtyřlístku nebo Čtyřlístkem pro nejmenší se stal komiksový časopis Bobík. Obsahuje různé rubriky omalovánky, klasické pohádky, kreslené seriály, písničky, první počítání aj..
- § Horší hodnocení, přesto stále přijatelná alternativa, u titulů **Kačer Donald, Tom a Jerry**. Jde o produkt disneyovského zábavného průmyslu. Příběhy jsou akčnější a brutálnější.
- § Pro děti, kterým četba nedělá problémy, jen ji zanedbávají, neboť jim knihy oproti audiovizuálním médiím přijdou nudné, pomalé, náročné na pozornost, je vhodný seriál **W.I.T.CH.**, příběhy **Spidermanů, Batmanů** aj. Lze doporučit již zmiňovaného **Asterixe**, který nabízí, kromě inteligentního humoru, také exkurze do antické historie.
- § Pro výlet do historie lze doporučit rozsáhlé leporelo **Dějiny udatného českého národa a několik nepodstatných světových událostí**, které získalo cenu Litera za knihu pro děti a mládež.²⁰

6.5 Význam rodiny a mateřské školy

Vztah dítěte k mediím je ovlivněn rodiči, rodinnými příslušníky a zejména učitelkou, u níž se předpokládají odborné a všeobecné poznatky. Rodiče tyto poznatky mnohdy nemají. Učitelka má být kvalifikovaná ve výběru knih, které by měly být pro dítě adekvátní. Měla by naučit děti esteticky vnímat a prožívat, dovést je k aktuálnímu zážitku a prožitku. Cílem je **vychovat dítě, již od raného dětství, k literatuře a literaturou.**

²⁰ Srv. Komiksy mohou děti přilákat ke čtení. In: Děti a my, č. 5, r. 2005, s. 17.

Metodické prostředky:

Předčítání, vyprávění, interpretace, dramatizace, poslech, recitace, reprodukce, návštěva knihovny, divadelní představení aj.

- § Dětem jsou předkládány knihy dle věku, důležité je dát dostatečný výběr – získávají tak základní elementární poznatky, dozvídají se pojmy (*pohádka, báseň aj.*).
- § Děti získávají poznatky o autorech, ilustracích, vytváří si rejstříky hrdinů (*Kocour Mikeš, Krteček, Ferda Mravenec aj.*)
- § Učí se rozebírat (interpretovat) jednoduchý text, prožívají modelové životní situace lidského chování, získávají vzorce morálního chování a jednání – dítě je moralizováno aniž si to uvědomuje.
- § Učí se dělit o svůj zážitek s ostatními, socializují se, učí se naslouchat apod.
- § Učí se kulturně zacházet s knihou (*ví jak se ke knize chováme – nemalujeme, netrháme*).

VII. Audiovizuální formy dětských mediálních nosičů

7.1 Televize - nejmocnější médium

Říčan: „To, co konzumujeme z obrazovky, je duševní potrava. A na tom, jakou potravu přijímá duše, záleží stejně, jako na tom co máme na talíři a ve sklenici pro své tělo. Má to vliv na naši povahu, inteligenci, rozhled, přejícnost nebo sobectví, citlivost nebo otupělost, ušlechtilost nebo zhovadilost.“²¹

Dnes máme obrovský výběr duševní stravy, obsažený v jednotlivých mediálních nosičích. Čím svobodnější volbu člověk v tomto směru má, tím větší na něm leží odpovědnost za utváření jeho vlastního života a duše.

Ovládněte obrazovku - **učte děti vybírat**. Chyba nastává, když se televize zapíná, v době kdy je chuť se dívat. „Zapnutý televizor působí jako magnet, i mizerný pořad nás něčím zaujme.“²² Je důležité naplánovat sobě samotným, zejména dětem do určitého věku, co mají sledovat.

²¹ ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku*. Praha : Portál, 1995, s. 8.

²² ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku*. Praha : Portál, 1995, s. 35.

Učte děti vypínat. Poté co pořad zklame, je důležité dát najevo náš postoj, třeba vypnutím obrazovky. V případě hodnocení dětského pořadu je důležitá vynalézavost, jde-li kritika pořadu přímo od srdce, dítě ji převezme.

Vysvětlujte starším dětem škodlivost mediálního násilí a s ním spojenými tématy např. *sugestivnost reklamy, kýč, pornografie* aj.

Vyjadřujte názory i mimo rodinu. Došlo ke ztrátě vědomí, že každé veřejné vystoupení rodičů je mimořádně důležitou součástí výchovy jejich dětí. Je třeba mluvit o televizních pořadech, filmech a jiných audiovizuálních prostředcích.

Autoři knihy *Krotíme obrazovku*, doporučují určit sami sobě i dětem maximální počet hodin, strávených týdně televizní (audiovizuální) zábavou. Doporučuje se nejvýše pět hodin týdně - optimální psychohygienický limit dospělých. Za maximum je považováno patnáct hodin týdně. U dětí platí podstatně nižší limity. Největší opatrnost by měla být vyvíjena zejména u dětí předškolního věku, učících se teprve rozlišovat iluzi a realitu.²³

Dětem batolícího věku úplně postačí každodenní „Večerníček“, předškolním dětem navíc pohádkový příběh či snímky z přírody. Čím méně dítě navykneme na obrazovku, tím lépe se později podaří udržet dávky v přijatelných mezích. Účinky sledování televize na psychosomatickou soustavu dětí bývají často různé. V mnoha případech nemají děti vysílání z předešlého dne zažité. Opakují většinou nápadné kousky a výroky svých oblíbených hrdinů a samy se přitom cítí silné. Dětský divák vnímá televizi „celým tělem“, za účasti všech smyslů. Při televizním vysílání jsou děti v zajetí obrazů, které podněcují jejich fantazii.

Aby děti unikly tomuto televiznímu otroctví, potřebují mimo jiné naší přímou pomoc - **společné sledování** televize či videa.

Neodkládejte děti k televizoru! Věnujte se jim! Nejmenší děti nenecháváme obyčejně u televizní obrazovky samotné např. „Večerníček“ pomáhá utvářet rytmus dne, pomáhá dítěti snáze se rozloučit s jeho hrou a jít do postele.

Menším dětem **cílevědomě vybírejte vhodné pořady** a pokud možno ovládejte televizní obrazovku i pomocí videa. Starší děti ved'te k tomu, aby samy rozumně volily televizní pořady, filmová představení aj. audiovizuální prostředky. Se staršími dětmi je prospěšné podívat se občas na snímek z přírody, sportovní utkání či dětský film.

²³ Srv. ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku*. Praha : Portál, 1995, s. 37.

V těchto případech nemůžeme hovořit o ztraceném čase. Reakce, dítěte na některé scény, mohou pomoci pochopit z jeho nitra mnohé, dosud skryté.

Po Večerníčku či jiném pořadu je důležitá zpětná vazba rodiče a dítěte - **hovořte s dětmi o tom, co jste viděli**. Snahou je obohacovat slovní projev dítěte, pomoci mu lépe se orientovat ve vlastních citech.

Konfrontujte s realitou (př. jsou akční filmy) - dětský divák snadno ztrácí měřítko, podcení vlastní násilné jednání, rovněž i následky. Využívejte videotechniku jen tam, kde je to funkční.

„Obrazovka táhne naše děti jako magnet a skupina vrstevníků, se kterými jsou denně ve styku, vyvíjí tlak, který je jak dítě odrůstá rok od roku silnější.“²⁴

7.1.1 Televizní pořady a mateřská škola

Televizní vysílání ožívají mnohem častěji v mateřské škole, zvláště pokud je vzhledlo více dětí. Výhodou pro práci v mateřské škole by mohlo být, pokud by učitelka daný televizní pořad neviděla. Vyprávěním a přesnými otázkami může učitelka s dětmi společně dojít k přesnějšímu vybavení vzpomínek a děje. K cennému přínosu přispívá i dramatické ztvárnění některých stěžejních scén. Rozhovorem o televizním pořadu děti mohou získat určitý odstup od fascinujících obrázků tajemného svůdce jménem televize.

Mateřská škola má kompenzační úlohu. „Učí děti správnému zacházení s tímto médiem a ukazuje jeho úskalí a svůdné triky“.²⁵ Je nutností, aby mateřská škola zcela nevyloučila televizní médium ze svého prostředí. Aby děti společně s učitelkou občas televizi sledovaly, pak si o ní společně povídaly.

7.1.2 Pozitivně zaměřené televizní a rozhlasové pořady

Cyklus rozhlasových vzdělávacích pořadů pro předškolní děti:

§ Projekt rozhlasové stanice **CLASSIC FM** pod názvem „**Klasika před školou**“ představuje ukázky vážné hudby přiměřeně zpracované pro předškolní věk. Výběry jsou vydávány na kazetách. Mohou sloužit jako doplněk při tvorbě esteticko-výchovného kurikula (např. témata: *Hrajeme si na déšť*, *V lese na lovu*, *Hrajeme si na pohádku* aj.).

²⁴ ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku*. Praha : Portál, 1995, s. 55.

²⁵ DEISSLER, H., H. *Každodenní problémy v mateřské škole*. Praha : Portál, 1994, s. 68.

§ **„Kostičky“** – cyklus televizních vzdělávacích pořadů pro děti předškolního věku vysílaných od roku 1997 tvůrčí skupinou České televize (např. díly: *Jak se oblékáme*, *Jak žije les*, *Barvičky polezte z krabičky* aj.).

7.2 Pozitivně orientované zvukové nahrávky

Živý hlas při bezprostředním kontaktu mezi dětmi a knihou nenahradí sebelepší zvuková nahrávka. Mnohdy ji učitelé volí v rámci literární a dramatické výchovy pro zpestření a ozvláštnění čtecích chvil.

Mateřské školy i domácí prostředí mají k dispozici nejrozumnější audiovizuální mediální nosiče (*televize, videopřehrávač, CD přehrávač aj.*). Všechny tyto starší i novější technické pomůcky můžeme využívat jen v případě, umíme-li s nimi správně zacházet. „Není totiž pro děti nic směšnějšího, než chraplavý nebo všelijak se zadržávající zázrak techniky.“²⁶

Naplňuje se tak podstata komična, která vyvěrá z nenaplněného očekávání. Očekávaná „*perfektnost a plynulost*“ je zaměněna za pazvuky či neustálé přeryvy. Učitelkám, rodičům se přeteknutí, chrapot toleruje, přístrojům však ne. Vývoj a rozvoj těchto programů je neobyčejně rychlý.

Konstantní doporučující výběr vhodných zvukových nahrávek.

§ Z produkce Supraphon:

Můžeme vsadit na edici **„Pohádky pod polštář“** – doplňují se pohádky lidové s umělými (např. titul *O rusalkách, vodníkovi a světýlkách, Zvířátka z malinové paseky, Počítání oveček*). Hlasy jim propůjčili známé české osobnosti, jako je J. Jirásková, V. Brodský, N. Konvalinková a další.

§ Specializované vydavatelství AudioStory:

Má několik zajímavých titulů v edici **„Vzdělání“** (např. *Hejásek a Jujdásek, Velikanánský krokodýl, Kouzelný prst* – vypráví M. Dejdar).

Edice **„Pohádka, Pověst, Báje“** – zde se objevuje několik zvukových knih pro menší děti: *Pohádky pro nejmenší* (např. Červená Karkulka, Budulínek, Otesánek, O Smolíčkovi aj. – čte L. Skořepová); *Devatero pohádek, výběr* (např. Pohádka ptačí, Pohádka vodnická aj. – čte V. Brodský), aj.

²⁶ OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V. *Rok v mateřské škole*. Praha : Portál, 2003, s. 370.

Edice „**Poezie**“ – *Předškoláčkům ze Špalíčku veršů a pohádek F. Hrubína* – pohádky vypráví a na kytaru a zobcovou flétnu improvizuje J. Moravcová.

§ Knihy nakladatelství Albatros:

Bývají někdy doprovázeny zvukovou nahrávkou (např. *Tatínku, ta se ti povedla* – Z. Svěrák).

7.3 Filmy pro děti

7.3.1 Psychická vyspělost dětí

Jan-Uwe Rogge – dětský divák vnímá „*celým tělem*“, za účasti všech smyslů s potřebou přehrávat vzrušující útržky děje – čímž se úspěšně vyrovnává s napětím.

Rozlišil vnímání televizních filmů do 4 bodové škály podle psychické vyspělosti dětí:

1) **tři až pět let**

Děti tohoto věku mají vnímání filmu zaměřené na jednotlivosti. Umí věrně reprodukovat detaily. Do vyprávění mísí vlastní zkušenosti. Nejvíce se zajímají o jednotlivé scény, nedokáží je propojit do souvislého celku. S věkem stoupá schopnost participace na ději, projevující se výkřiky, mimikou, gesty či fyziologickými projevy. Pozornost vydrží krátkodobě – střídají se intenzivní fáze s fázemi odklonů či úniků k vedlejší činnosti.

2) **šest až osm let**

U dětí stále přetrvává spojování jednotlivých scén souslovím „*a potom*“. Začínají se objevovat pokusy o chronologické řazení děje. Děti už se nedají zcela unést strhujícím dějem – pokud mají citové zázemí, nasadí obranné mechanismy. Tento proud prožitku označujeme jako „*flow proud*“. Dítě zapomíná na své okolí a čas, mizí chvíle nudy. Pokud je dítě strženo dějem – potí se, zrychluje se mu tepová frekvence, má široce rozevřené oči, puslu atd. Je psychologicky a pedagogicky absurdní děti kárat, či jim zakazovat pořady, při kterých si takto ulevují.

3) **devět až deset let**

U dětí dochází k rozvoji komplexnějšího porozumění filmu. Rozlišují hlavní dějové linie od vedlejších – nadále jsou důležité detaily. Scény zůstávají i nadále od sebe oddělené. V tomto věku chlapci začínají skrývat své citové zážitky, obzvláště pokud jsou přítomny dívky. Naopak dívky se nestydí dávat najevo dojetí, více hledají útočiště u dospělých, rychleji dokáží zapnout obranné mechanismy.

4) od jedenácti let

Dětské vyprávění se zbavuje detailů, objevuje se schopnost vystihnout hlavní nit příběhu. Vyrůstá schopnost distancovat se od děje.²⁷

VIII. Mediální výchova

8.1 Mediální výchovné působení obecně

Termín mediální výchova => **media education**, znamená výchova k příjmu médií. V současné době má mediální výchova vést především ke kompetenci označované *mediální gramotnost*. Mediální výchova podporuje rozvoj klíčových kompetencí tím, že učí mládež přistupovat k získaným informacím. V současné době je mediální výchova zahrnuta do Rámcového vzdělávacího programu. Snahou je soustavně rozvíjet schopnost kriticky a tvořivě nakládat s médii a udržovat si od ní zdravý odstup.

Mediální gramotnost můžeme definovat jako sérii komunikačních kompetencí, zahrnujících schopnost vyhledávat, analyzovat, hodnotit a předávat informace v nejrůznějších formách (*v tištěné, elektronické, digitální formě*).

Výchovné působení by mělo začít již v raném dětství. Hlavními propagátory jsou zejména rodiče. Ty by měli nasměrovat, ovlivňovat a formovat dítě k vhodnému využívání médií.

8.2 Realizace mediální výchovy v MŠ

Mezi formy rozvíjející mediální výchovu v mateřské škole, bychom mohli zařadit **hry s mediální tematikou**. Ty by měly, u dětí předškolního věku, názorněji rozvíjet vědomí, na jakém principu vybraná média fungují.

Uvádím příklady her, které jsem zaznamenala během své praxe v mateřské škole.

²⁷ Srv. BLAŽEK, B. *Tváří v tvář obrazovce*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1995, s. 171-172.

NÁZEV HRY: Tichá pošta

VĚK: 3+

POČET DĚTÍ: min. 10

POPIS HRY:

Vybraný hráč si v mysli promyslí slovo, slovní spojení, to pošeptá hráči vedle sebe. Ten šepotem pošle dalšímu. Hra probíhá do té doby, než slovo dojde k poslednímu hráči, jehož úkolem je slovo vyslovit nahlas.

Zjišťujeme, zda je poslané slovo správné, kde a jak se zpráva změnila. Hra ilustruje základní vlastnosti lidské komunikace. Ukazuje, že pokud nenasloucháme zcela pozorně – máme sklon slyšet to, co chceme či očekáváme, nikoli co je pravda.

NÁZEV HRY: Telegraf

VĚK: 4+

POČET DĚTÍ: min. 10

POPIS HRY:

Děti sedí v kruhu, tak aby byly za sebou v jednom směru. První hráč namaluje hráči před sebou na záda libovolný obrazec. Obrazec koluje postupně dál na záda dalším hráčům. Úkolem posledního hráče je říci nebo namalovat obrazec, který k němu došel. Změnil se obrazec od obrazce, který byl na začátku?

Děti mají možnost podobně jako u hry Tichá pošta získat poznatek o dalším druhu lidské komunikace. Hra mimo jiné odbourává strach z doteku, učí citlivosti dětí, trpělivosti a koordinaci pohybů.

NÁZEV HRY: Auto-počítač

VĚK: 6+

POČET DĚTÍ: min. 2

POPIS HRY:

Hráči hrají ve dvojicích. Každá dvojice si určí, který z hráčů bude převádět auto, a který počítač. Poté se mohou role vyměnit. Hráči si stoupnou za sebe. První hráč představuje auto a řídí se pokyny hráče za ním – počítače.

Počítač vydává signály, a to pomocí doteků. Podle nich auto jezdí (*např. poklepáním na obě ramena – jede rovně, poklepání na jedno rameno – auto zatáčí na vybranou stranu*). Důležité je, aby se auta nesrazila a byla dopravena do své garáže.

Děti se při hře dozvídají, jakým způsobem fungují některé přístroje, řízené počítačem. Učí se naslouchat dotykům beze slov a jiného verbálního domlouvání. Rozvíjí se forma neverbální komunikace. Hra odbourává strach z doteku druhých osob, ostych. Posiluje se důvěra v člověka, který nás vede.

NÁZEV HRY: Električka

VĚK: 4+

POČET DĚTÍ: min. 5

POPIS HRY:

Děti stojí popř. sedí v kruhu a drží se za ruce. Jeden vyšle signál (*např. stisknutí ruky, puštění a chycení aj.*) Signál může posílat více lidí na jednou. Ten, kdo signál přijme musí ho rychle předat dál. Poté si můžeme říct jaké signály se k nám dostali.

NÁZEV HRY: Električka II

VĚK: 4+

POČET DĚTÍ: min.5

POPIS HRY:

Děti se rozdělí např. do dvou řad, každá řada se chytí za ruce. Na začátku máme položenou nějakou věc (*např. láhev*), kterou má každá řada vybojovat. Učitelka sedí včele a drží za ruce posledního z obou řad. Jejím úkolem je vyslat oběma řadám zároveň signál, a to tím, že zmáčkne ruku. Tím se električka rozbíhá. První z každé řady má za úkol až k němu dojde signál chytit co nejrychleji daný předmět. Vítězná řada se posouvá tak, že první jde nakonec.

Další řešení - řada, která zvítězí dává úkol řadě poražené – cvik, básnička, písnička.

Električka není médium, ale většina mediálních nosičů je na ní přímo závislá (*příkladem je PC, televize, magnetofon, různé přehrávače aj. audiovizuální mediální prostředky*). Dětem se dostává návod na jakém principu je električka funguje.

PRAKTICKÁ ČÁST

I. Výzkumné šetření

1.1 Záměr výzkumného šetření

Záměrem výzkumného šetření je zjistit vztah učitelek mateřských škol k médiím. Z výzkumného šetření by měl vyplynout názor na používání jednotlivých médií v mateřské škole. Cílem bylo získat představu o tom, která média zařazují učitelky mezi pozitivní vzhledem k dětem a jejich zdravému vývoji, jaký mají děti vztah k mediálními nosičům, zda-li podněcují jejich aktivitu atd.

Druhou část výzkumného šetření jsem zaměřila na mládež předškolního věku. Zajímal mě postoj dětí k mediálními nosičům a možnosti, které jsou jim nabízeny z hlediska rodinného prostředí.

1.2 Metoda výzkumného šetření

Výzkumné šetření pozitivních vlivů působení médií na předškolní mládež bylo zjišťováno dotazníkovou metodou orientovanou na učitelky mateřských škol a mládež předškolního věku.

Dotazník pro učitelky mateřských škol obsahuje celkem 12 otázek s formou škálových odpovědí. Otázky jsou orientované do prostředí mateřské školy.

Dotazník určený dětem předškolního věku obsahuje 9 otázek (uzavřených i otevřených), orientujících se na rodinné prostředí, ve kterém vyrůstají.

1.2.1 Teorie metody práce

Dotazníková metoda – jde o shromažďování informací od dotazovaných osob (respondentů, recipientů). Je určena pro hromadné získávání údajů. Její objektivita závisí na teoretické části, ze které tazatel vychází a z promyšlené hypotézy, jež je podkladem pro stylizaci otázek v dotazníku. Meritorní význam má volba a formulace otázek, ty by měly přesně sledovat stanovený cíl výzkumu a jeho základní problémy. Platí zásada, že kvalitou otázky je dána kvalita odpovědi. Rozlišujeme dva typy položek – **otázky otevřené (nestrukturované)**, neurčují podrobněji formu ani obsah dané odpovědi, ta je dána

respondentovým rozhodnutím. **Otázky uzavřené (strukturované)** – dávají respondentovi možnost volby mezi několika alternativami.

1.3 Problémové okruhy a stanovení hypotézy

Podle mých předchozích zkušeností z praxe se domnívám, že v mateřských školách se děti setkávají s různými mediálními nosiči. Podle toho, jaké mají na třídě k dispozici, také podle osobnosti učitelky, jaký názor na daná média zaujímá. Myslím, že děti jsou často ovlivněny moderními trendy. Již u dětí předškolního věku dochází k ovlivňování ze strany sourozenců, kamarádů a k identifikaci, vyčleňování svých vzorů a idolů.

Na základě těchto zkušeností jsem si stanovila následující hypotézy:

H 1. *Působení jednotlivých médií na oblast výchovy je velmi nerovnoměrná a rozporuplná*

H 2. *Mládež předškolního věku nepreferuje význam takových činitelů, jako jsou tištěná média a interaktivní pořady*

H 3. *V oblasti účinnosti působení médií je naprosto nutná interaktivní spolupráce mezi rodinou a školskou institucí a její kooperace*

1.4 Rozsah a oblast výzkumného šetření

Výzkumné šetření probíhalo v několika městech po České republice. Ke zmapování oblasti mi dopomohla osobní návštěva mateřské školy, práce s internetem a spolupráce se studentkami z dálkového studia. Osobně jsem navštívila mateřské školy v Českých Budějovicích, Třebíči, některé v Jindřichově Hradci. Kromě osobní návštěvy jsem zvolila formu e-mailů rozesílaných do mateřských škol, čímž se oblast šetření rozšířila o Prahu a okolí, Znojmo, Třeboň (viz tabulka č. 2).

Tab.: č.2

	Mateřská škola	Počet MŠ	Počet dotazníků
Město	České Budějovice	4	6
	Jindřichův Hradec	4	4
	Třeboň	1	3
	Třebíč	2	4
	Znojmo	2	3
	Praha	3	5
Celkem	-----		25

II. Výzkumná část a vyhodnocení použitého dotazníku

2.1 Dotazník pro učitelky MŠ

§ Otázky uvedené v dotazníku

1. Které z mediálních nosičů vnímáte jako pozitivní vzhledem k osobnosti dítěte předškolního věku?
2. Od kterých by jste naopak zcela upustily, či je omezily?
3. Jaké mediální nosiče využíváte nejčastěji při výchovně-vzdělávacích činnostech s dětmi?
4. Které naopak nevyžíváte vůbec nebo zcela minimálně?
5. Snažíte se redukovat využívání mediálních nosičů v MŠ?
6. Při výběru dáváte spíše přednost „tištěným médiím“ nebo „audiovizuálním mediálním nosičům“?
7. Vymezte kolik hodin týdně využíváte s dětmi multimediální nosiče?
8. Slouží využití médií ke zpestření dne v MŠ?
9. Podněcují média větší aktivitu dítěte v MŠ?
10. Zajímají se dnešní děti o média jako taková?
11. Myslíte, že je v kompetenci učitelky MŠ ovlivnit pohled dítěte na mediální nosiče?
12. Ztotožňujete se s názorem: „Aby využívání médií mělo na děti pozitivní vliv, je důležitá spolupráce rodiny a mateřské školy a její kooperace.“

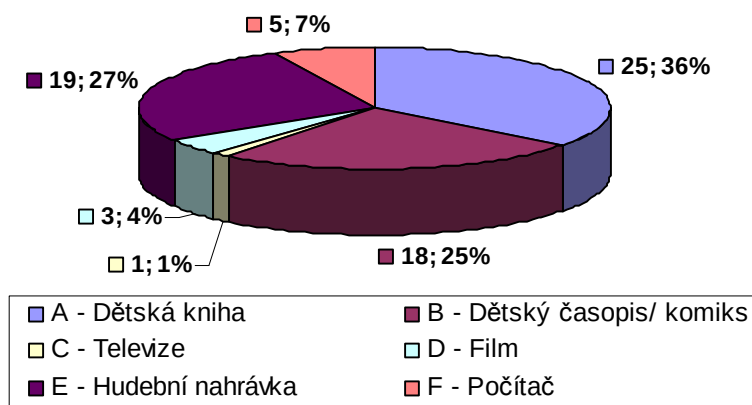
§ Vyhodnocení použitého dotazníku

Dotazník je vyhodnocován formou grafického znázornění. Doplnila jsme ho o písemný komentář. Uvedla jsem i zajímavé dodatky a poznámky, které mi byly osobně sděleny, popřípadě, které respondenti přímo do dotazníku uvedli.

Otázky jsou vyhodnocovány samostatně. Graf obsahuje jak procentuální i hodnotové zastoupení.

1) Které z mediálních nosičů vnímáte jako pozitivní vzhledem k osobnosti dítěte předškolního věku?

Vyhodnocení otázky č. 1

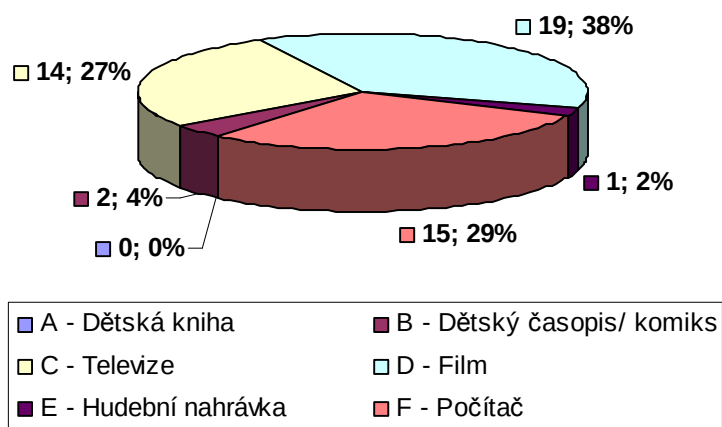

Nejčastější odpovědí respondentů se stala dětská kniha, poté dětský časopis/ komiks společně s hudební nahrávkou. Dětskou knihu neopomenul žádný z respondentů. Zajímavou odpovědí jednoho z dotazovaných byl dodatek, že za pozitivní mediální nosiče považuje všechny, pokud se s nimi zachází přiměřeně věku dítěte. K tomuto názoru se též připojuji.

Nejmenšího bodového ohodnocení dosáhla televize a film, o něco lépe na tom bylo v současné době velmi propagované médium počítač. U počítače bych zmínila též dodatek jedné pí. učitelky, která uvádí, že záleží na programu, čase a věku dítěte.

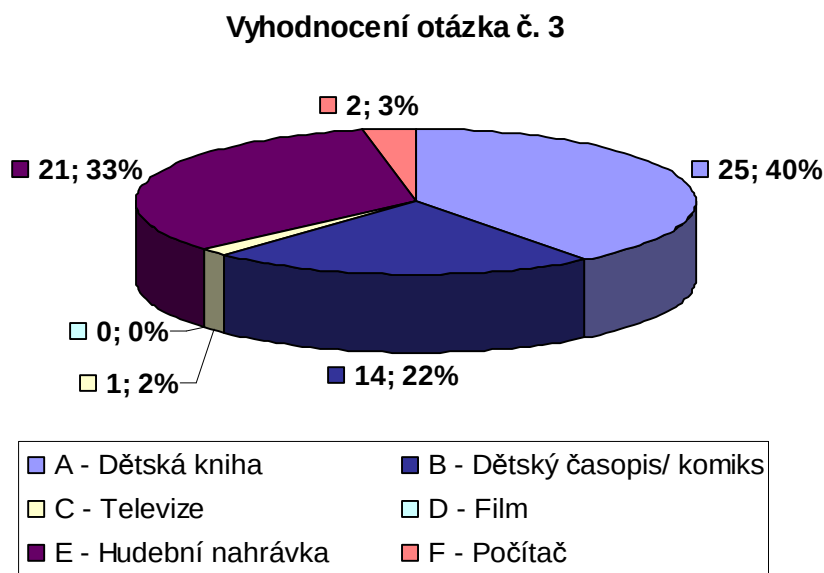
2) Od kterých by jste naopak zcela upustily, či je omezily?

Vyhodnocení otázky č. 2

Nejvíce negativních hlasů se objevilo u televize, kterou by omezilo popř. od ní zcela upustilo (z celkového počtu 25 dotazovaných), 19 respondentů. Na druhém místě se objevil počítač, o bod méně měl z hlediska negativního vlivu film. Učitelky zcela vynechaly dětskou knihu, ta nedostala žádný negativní bod, což dokazuje suverenitu dětské knihy u otázky č. 1. Dětský časopis s komiksem zaznamenali dva respondenti, hudební nahrávku jeden. V prvním případě dotazovaná učitelka uvedla, že by upustila zcela od všech mediálních nosičů, pokud jsou zneužívané či nevkusné atd.. Kromě knihy u níž zastává názor, že lépe špatná kniha než - li žádná kniha. V druhém případě dotazovaná učitelka dětský časopis řadí pozitivně, ale tento názor nevztahuje na komiks, od toho by u dětí předškolního věku upustila. Většina dotazovaných zatrhl slovo omezit, z čehož usuzují, že si dotazované učitelky částečná pozitiva uvědomují.

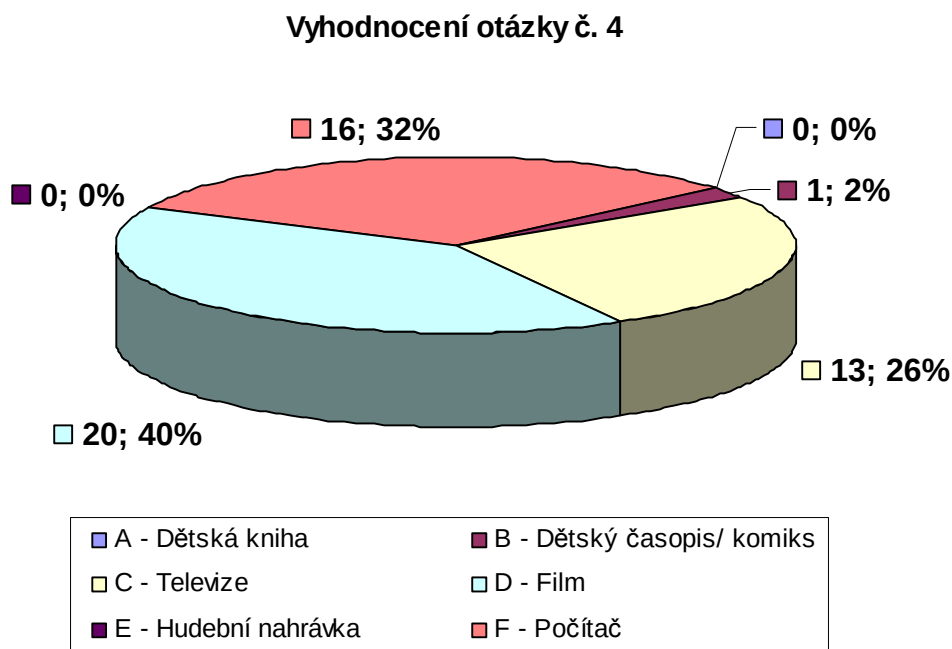
3) *Jaké mediální nosiče využíváte nejčastěji při výchovně-vzdělávacích činnostech s dětmi?*

U této otázky taktéž panovala shoda, všechny dotazované pí. učitelky při svém výchovně-vzdělávacím působení využívají dětskou knihu. Na druhé místo se dostala hudební nahrávka, kterou jako nejčastější výchovně-vzdělávací pomůcku využívá 21 dotázaných učitelek. V mateřské škole se často pracuje i s dětským časopisem, komiks je o něco méně opomíjený (některé z učitelek ho od časopisu vyloučilo).

K velké zajímavosti patří televize, kterou žádná z učitelek neuvedla. Neznamená to, že se televize ve vybraných mateřských školách nevyužívá, svědčí to o tom, že se využívá velmi omezeně, až nárazově (některé mateřské školy televizi ve všech třídách nemají). Od toho se odvíjí i nečasté využívání filmu a počítače jako média k výchovně vzdělávacím činnostem.

4) Které naopak nevyužíváte vůbec nebo zcela minimálně?

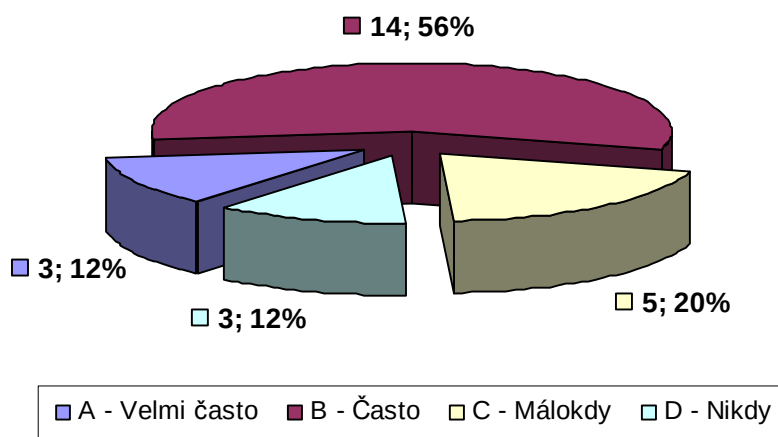

Tato otázka potvrdila absolutní vedení dětské knihy, hudební nahrávky a dětského časopisu/ komiksu (jak jsem se již zmínila dětský časopis zastiňuje komiks, ten není v mateřských školách tolik atraktivním). Tyto média pí. učitelky ze svého výchovného působení nevylučují.

Naopak nejvíce dotazovaných učitelek ze svého výchovně vzdělávacího působení vylučuje televizi. Na druhé místo se tentokrát vyšplhal počítač (v některých mateřských školách počítač na třídách vůbec nemají, někde je to omezené např. disponují s ním třídy s převahou předškolních dětí). Film se stal třetím nejméně využívaným médiem (je to často podmíněno i nepřítomností televize).

5) Snažíte se redukovat využívání mediálních nosičů v MŠ?

Vyhodnocení otázky č. 5

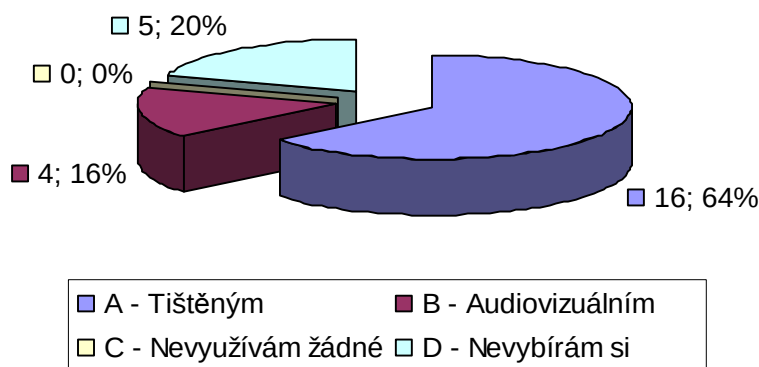

Nejvíce dosažených odpovědí dostala odpověď **B – často**. Učitelky mateřských škol se snaží často omezovat či redukovat využívání mediálních nosičů. Mohlo by to být z důvodu toho, že mají pocit, že si děti mediálních nosičů užijí dosytnosti ve svém rodinném prostředí. S odpovědí **A - velmi často**, se ztotožnily tři dotazované pí. učitelky. Naopak další tři dotazované uvedly odpověď **D - nikdy** (odpověď se, ve dvou případech, vztahovala na dětskou knihu, časopis a hudební nahrávku). Odpověď **C – málokdy** jsem zaznamenala u pěti pí. učitelek.

Osobně bych se připojila ke dvou variantám – dětskou knihu, časopis a hudební nahrávku bych neomezovala. Dle mého názoru je vztah k literatuře a hudbě velmi pozitivní a nejen pro dětskou psychiku prospěšný. Kolikrát jste se díky knize odreagovaly, rozšířili si znalosti, slovní zásobu, zapomněli na realitu všedních dnů. Obdobně to cítím i u hudby. U ostatních médií bych osobně zvolila odpověď B – často, neboť si myslím, že těchto médií si děti užijí v domácím prostředí přes přiliš.

6) Při výběru dáváte spíše přednost „tištěným médiím“ nebo „audiovizuálním mediálním nosičům?“

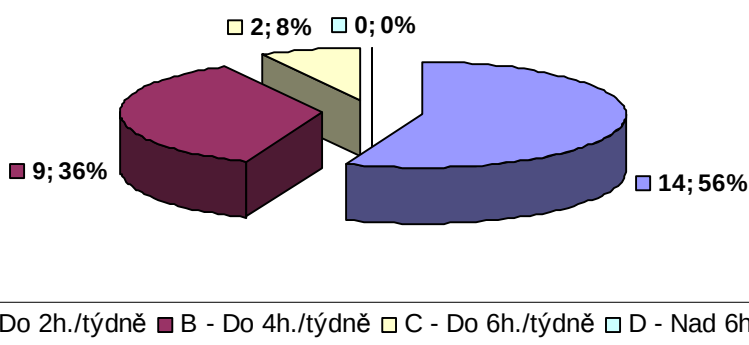
Vyhodnocení otázky č. 6

Většinovou převahu, ve výběru mezi tištěnými a audiovizuálními nosiči, měla média tištěná. Pouze čtyři ohlasy dostaly nosiče audiovizuální, pět dotazovaných respondentů volí média náhodně – nevybírám z jednoho typu a je nakloněno oběma nastejno. Varianta **C – nepoužívám žádné**, se ani jednou neobjevila.

7) Vymezte kolik hodin týdně využíváte s dětmi multimediální nosiče?

Vyhodnocení otázky č. 7

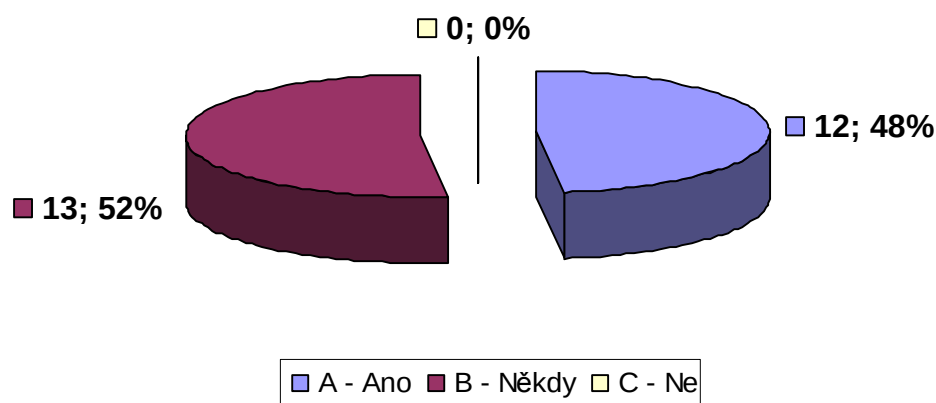

Většina dotazovaných pí. učitelek zařadila své využívání multimédií do kategorie **A – do dvou hodin/ týdně**. Zde jedna respondentka uvedla, že multimédia omezuje na CD s hudbou a pohádkami. Devět dotazovaných uvedlo za hranici využívání **čtyři hodiny týdně**

tedy odpověď **B**. Dvě pí. učitelky využívají multimediální nosiče **do šesti hodin/ týdně**. Je jasné, že toto vymezení není úplně objektivní, neboť každý týden je jiný, každé téma má jiné možnosti využití multimédií. Myslím si, že hranice do 4 hodin/ týdně je z hlediska využití multimédií během dne v mateřské škole zcela optimální.

8) Slouží využití médií ke zpestření dne v MŠ?

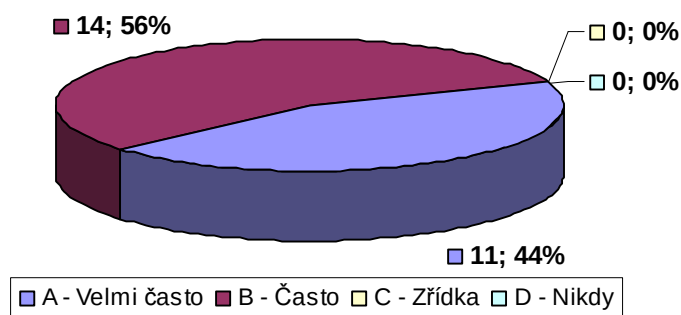
Vyhodnocení otázky č. 8

Zda-li slouží využití médií ke zpestření dne je u učitelek velmi rozporuplné. O jeden bod navíc dostala odpověď **B – někdy**, krůček za ní skončila odpověď **A – ano**. Myslím si, že tento faktor je ovlivněn tím, do jaké míry jsou dětem média vzácná a jak moc se využívají. Pokud si jich děti užívají dosytnosti denně, na pestrosti a oživení dne ztrácejí. Celkově si, ale myslím, že média jednotlivé činnosti oživují. Jedna z dotazovaných uvedla: kniha den v mateřské škole určitě zpestřuje, ostatní média však vnímá jako ulehčení práce učitelky.

9) Podněcují média větší aktivitu dítěte v MŠ?

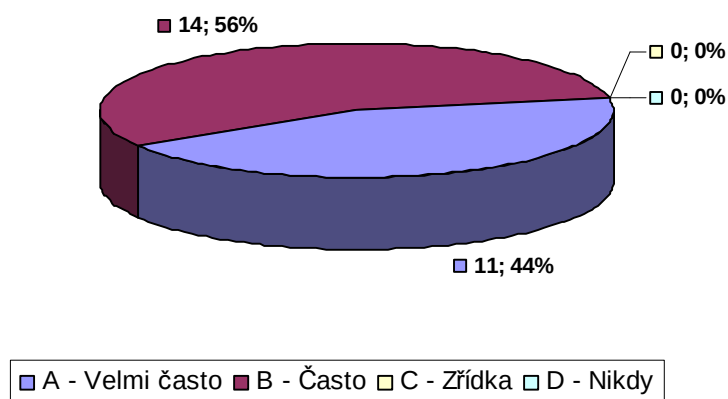
Vyhodnocení otázky č. 9

Zda-li se dnešní děti samy zajímají o média? U této otázky se pí. učitelky rozhodovaly mezi variantami A- velmi často a B – často. Nakonec tří bodovou převahu získala odpověď B – často.

10) Zajímají se dnešní děti o média jako taková?

Vyhodnocení otázky č. 10

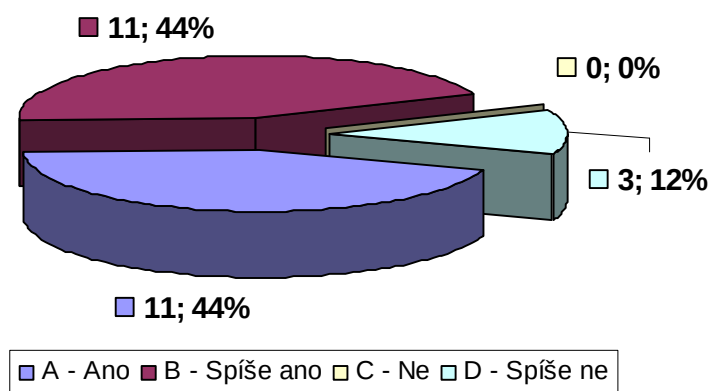

Tato otázka mě velmi překvapila, domnívala jsem se, že aktivita dětí stoupá s využíváním jednotlivých ať už tištěných nebo audiovizuálních médií. S odpovědí **A – ano** se však ztotožnila pouze jedna dotazovaná pí. učitelka. Odpověď **B – spíše ano** volila většina dotazovaných. Výrazné zastoupení dostala i otázka **D – Spíše ne**. Variantu **C – ne** zvolily

dvě pí. učitelky – jedna z nich uvedla, že pokud nejsou média cíleně používány ke zvýšení aktivity, nepodněcují ji.

11) Myslíte, že je v kompetenci učitelky MŠ ovlivnit pohled dítěte na mediální nosiče?

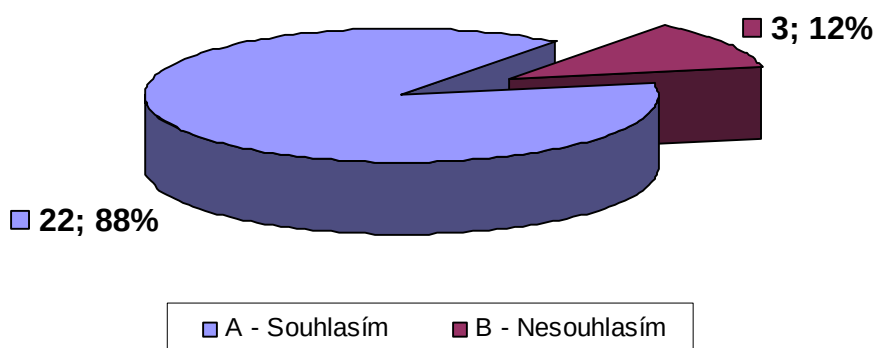
Vyhodnocení otázky č. 11

Nejvyšší, stejný počet odpovědí dostala jak otázka **A – ano** tak **B – spíše ano** (jedna z dotazovaných uvedla, že je to v kompetenci učitelky a rodiny ve které dítě žije). Variantu **C – ne**, nezvolila žádná z dotázaných. S odpovědí **D – spíše ne** souhlasily celkem tři dotázané.

12) Ztotožňujete se s názorem. Aby využívání médií mělo na děti pozitivní vliv, je důležitá spolupráce rodiny a mateřské školy a její kooperace?

Vyhodnocení otázka č. 12

U této otázky došlo ke shodě, kromě dvou dotazovaných, ostatní souhlasí s odpovědí **ANO**. Tedy, aby používání médií mělo na děti pozitivní vliv, není nutné jen soustavné výchovné působení mateřské školy, ale musí docházet ke spolupráci a vzájemné kooperaci (součinnosti) mateřské školy a rodiny.

2.2 Dotazník pro děti předškolního věku

Zkoumanými respondenty bylo 20 dětí předškolního věku. Věk dětí se pohybuje mezi 4–7 rokem (převaha dětí ukončujících docházku v mateřské škole). Dotazník se orientuje na domácí prostředí každého z nich. Cílem je zjistit jak média ovlivňují výchovné působení, s kterými mediálními nosiči se děti doma setkávají, stávají se jejich oblíbenými hračkami a hrami, nahrazují užší kontakt s rodiči?

§ Otázky obsažené v dotazníku

- 1) S čím si rád/a hraješ?
- 2) Kdyby si šel sám/a do obchodu co by sis koupil/a nejraději?

A) knížku	B) časopis	C) videokazetu
D) CD, kazetu	E) počítačovou hru	
- 3) Je lepší, když Ti pohádku čte maminka/ tatínek z knížky, nebo když ji můžeš sledovat v televizi?
- 4) Nejoblíbenější pohádka nebo pohádková postava?
- 5) Máš nějakou oblíbené CD/ kazetu, které doma posloucháš?
- 6) Pouštíš si raději?

A) dětské písničky	B) pohádky
--------------------	------------
- 7) Umíš používat počítač?
- 8) Co tě na něm nejvíc baví?
- 9) Nakreslil/a by si mi obrázek tvé oblíbené postavy z knížky, časopisu, filmu?

§ Vyhodnocení použitého dotazníku

Dotazník jsem rozdělila do dvou kategorií (chlapci a dívky), každou kategorii jsem vyhodnotila samostatně. Vzhledem k otevřeným otázkám jsem zvolila formu tabulkového znázornění.

Vyhodnocení – dívky

Dotazovaných dívek bylo celkem 10. Věkové rozmezí 4–6 let. Všechny dívky navštěvují mateřskou školu.

Tab.: č.3

Pohlaví - dívky							
Otázka	Věk	D 1	D 2	D 3	D 4	D 5	D 6
		5 let	5,8 let	5,6 let	5,4 let	6 let	5 let
1.		Pexeso, knížka, kočárek, koloběžka, plyšák	Panenka Baby Anabel	Panenka Barbie	Panenka Baby Born	Panenka	Panenka
2.		B - časopis	B - časopis	A - kniha	B - časopis	C - videokazeta	B - časopis
3.		Někdo čte	maminka, babička	maminka	maminka, tatínek	Sledování v TV	Sledování v TV
4.		Panenka Barbie	Jeníček a Mařenka	Popelka	Zlatovláska	Popelka	Medvídek Pů
5.		Tancovala žížala a různé pohádky	Písničky pro nejmenší I.	Dáda Patrasová	Šmoulové	Za zvířátky do pohádky	O štěňátku
6.		A - dětské písničky	B - pohádky	B - pohádky	A - dětské písničky	B - pohádky	B - pohádky
7.		Ano- trochu (pexeso, hry pro nejmenší)	Ano	Ne	Ne	Ne	Ne (dívá se)
8.		Hry	Malování	-----	-----	-----	-----

Otázka	Věk	D 7	D 8	D 9	D 10
		4,5let	4 roky	6 let	5,7 let
1.		Panenka Baby Born	Malování, panenky	Baby Anabel, plyšáci	Panenka Baby Born,
2.		A - kniha	A - kniha	B - časopis	CD/ kazeta
3.		Tatínek a maminka	Tatínek a maminka	Tatínek	TV
4.		Popelka	Ariel	Arabela	Krteček
5.		Dáda Patrasová	Písničky z pohádek	Včelí medvídci	Písničky z pohádek
6.		B - pohádky	B - pohádky	A - písničky	A - písničky
7.		Ne	Ne	Ano - trochu	Ano
8.		-----	-----	Malování	Hry - pexeso

1) S čím si rád/a hraješ?

U dívek tradičně převažuje hra s panenkami. Téměř u všech dívek se fenomén jménem panenka objevil. Kromě dívky 1 ta sice ve výčtu hraček panenku nezmínila, objevil se zde však kočárek, který se k panence úzce vztahuje. V dotazníku se objevily jak panenky klasické, Barbie panenky až po novodobé výstřelky Baby Born a Baby Anabel.

2) Kdyby si šla sama do obchodu co by sis koupila nejraději?

U otázky dvě se k mému překvapení nejvýše vyšplhal dětský časopis, který by si z ostatních médií vybralo celkem 5 dívek, 3 dívky zvolily dětskou knihu. Pouze jednou byla zastoupena videokazeta a hudební nahrávka. Ukazuje se větší oblíbenost tištěných médií oproti audiovizuálním, které v hodnocení zcela propadly.

Dětské časopisy, stejně jako knihy, by měly být dětem podávány. Děti by měly být v jejich využívání rodiči podporovány. Mělo by jít však o tituly podporující výchovu a vzdělávání (viz kapitola VI. Dětská tištěná média). Celkově tištěná média rozvíjí nejenom slovní zásobu, vedou k poznání, podporují počátky čtení a psaní a další.

3) Je lepší, když Ti pohádku čte maminka/ tatínek z knížky, nebo když ji můžeš sledovat v televizi?

Z 10 dotazovaných 7 dívek preferuje četbu z pohádkové knihy, ať už jede o četbu maminky, tatínka, babičky či jiné blízké osoby, ke které mají vztah. Osobní kontakt rodiče s dítětem a knihou působí mnohem pozitivněji, než -li nechat dítě samotné před TV obrazovkou.

Jak vyhodnocení ukazuje, děti v předškolním věku (zaměřeno na dívky), tento kontakt vyžadují. Třeba jen proto, že v tu chvíli mají pro ně blízkou osobu zcela pro sebe, po svém boku. Dochází tak ke zpětné vazbě mezi rodičem a dítětem.

4) Nejoblíbenější pohádka nebo pohádková postava?

Oblíbená pohádka či pohádková postava? U této otázky, jak jsem očekávala, byly odpovědi různorodější. Než-li o samotné postavy jsem se zaměřila na to, zda jde o pohádky, pohádkové postavy klasické či moderní (novodobé). I nyní jsem byla překvapená 6 z 10 dotazovaných uvedlo postavu z pohádek klasických.

Jak tabulka uvádí jde o Jeníčka a Mařenku, Popelky, Zlatovlásku, Arabelu a další, spíše kladné hrdinky - princezny. Zbylé 4 odpovědi jsou z moderní doby. Medvídek Pů, panenka Barbie, mořská víla Ariel patří k fenoménům doby. Jde o postavy komerční objevující se na trhu v různých obdobích. Jediný zástupce mužského rodu je pohádkový Krteček.

5) Máš nějakou oblíbené CD/ kazetu, které doma posloucháš?

I tady panovala různorodost jednotlivých titulů. 5 dívek jmenovalo titul pohádkový (např. Za zvířátky do pohádky, O štěňátku, Příběhy včelích medvídků a další). Stejný počet dívek zvolilo hudební nahrávku s písničkovým motivem (objevuje se propagovaná Dáda Patrasová, známí Šmoulové, či písničky pro nejmenší I.).

Jak jsem si mohla povšimnout, při vyplňování dotazníků, dívky neměly s touto otázkou žádný problém, tituly s rodiči hravě vypsaly. Jde vidět, že i toto médium je u dívek v domácím prostředí značně rozšířené a využíváno.

6) Pouštíš si raději - dětské písničky, pohádky?

U této otázky se ukázala větší oblíbenost pohádek, pohádkových příběhů nad písničkami. Pohádka hraje v životě dítěte podstatnou roli. To, že ji autoři řadí k základním žánrům dětské literatury, děti (dívky) potvrzují. Pohádková oblíbenost je stále na nejvyšším žebříčku, z 10 dotazovaných respondentů ji uvedlo celkem 6 dívek. Pouze 4 zvolily dětské písně.

7) Umíš používat počítač?

U počítače, jako média, převažovaly u dívek odpovědi negativní. Celkem 6 dotazovaných dívek odpovědělo, že počítač používat neumí, zbylé 4 naopak uvedly odpověď - ano, popřípadě trochu. Ve 3 případech počítač doma vůbec nemají, 1 dívka uvedla, že pouze sleduje staršího sourozence.

8) Co tě na něm nejvíc baví?

Na otázku co tě na něm nejvíc baví, byla škála odpovědí širší, objevily se hry pro nejmenší, ale i malování, či pexeso. Dle mého názoru hry pro děti pozitivní, vedoucí např. ke zdokonalování paměti, jemné motoriky, koordinaci oka x ruky.

Vyhodnocení – chlapci

Dotazovaných chlapců bylo taktéž celkem 10. Věkové rozmezí 4,5–7 let. Chlapci taktéž navštěvují mateřskou školu.

Tab.: č.4

Pohlaví - chlapci							
Otázka	Věk	Ch 1	Ch 2	Ch 3	Ch 4	Ch 5	Ch 6
		6 let	5,7let	5,4 let	5,6 let	6 let	7 let
1.		Auta	Stavebnice - Lego	Vojáčci	Stavebnice - Merkur	Vojáčci, hrad, fotbal, meč	Auta
2.		E - Počítačová hra	E - Počítačová hra	C - Videokazeta	E - Počítačová hra	A - Kniha	B - Časopis
3.		Sledování v TV	Sledování v TV	Sledování v TV	Sledování v TV	Maminka	Maminka a tatínek
4.		Krakonoš	Harry Potter	Bolek a Lolek	Krakonoš	Legolas (Pán prstenů)	Rumcajs
5.		Písničky z pohádek	Nemám	Nemám	Tom a Jerry	Auta - DVD	Výdrísek
6.		B - pohádky	B - pohádky	B - pohádky	B - pohádky	B - pohádky	B - pohádky
7.		Ano	Ano	Ano	Ano	Ne (Pc nemají)	Ano - trochu
8.		Hry	Hry - střelky	Malování	Hry - auta	-----	Hry - auta

Otázka	Věk	Ch 7	Ch 8	Ch 9	Ch 10
		6 let	4 roky	5,5 let	5,7 let
1.		Auta, stavebnice	Stavebnice - Lego, auta	Auta, vojáci, Bionicle	Stavebnice Lego, auta,
2.		E - Počítačová hra	A - kniha	B - časopis	E - Počítačová hra
3.		Tatínek a maminka	Tatínek a maminka	Sledování v TV	Sledování v TV
4.		Krakonoš, Včelí medvídk, Krteček	Krteček	Harry Potter, Pat a Mat	Krakonoš
5.		Nemám	Písničky z pohádek	Nemám	Nemám
6.		B - pohádky	B - pohádky	B - pohádky	B - pohádky
7.		Ano	Ano	Ano	Ano
8.		Hry	Hry - pexeso	Malování	Hry - auta

1) S čím si rád/a hraješ?

Hry chlapců jsou zastoupené v široké škále odpovědí, objevují se auta, stavebnice a hry s vojáky a roboty. Stejně jako u dívek je stále nejoblíbenější hračkou panenka, tak u chlapců jsou to nejrůznější druhy aut a stavebnic.

2) Kdyby si šel sám/a do obchodu co by sis koupil/a nejraději?

Zde je vidět rozdílnost dívek a chlapců. Zatím co u dívek převažovala média tištěná, u chlapců naopak vedla média audiovizuální, jež zvolilo celkem 6 z 10 dotazovaných chlapců. Největší převahu měla počítačová hra (5), ta u dívek zastoupena vůbec nebyla. Jedinou odpověď dostala videokazeta. Tištěná média měla vyrovnaný počet hlasů, po 2 hlasech dostala, jak dětská kniha tak dětský časopis.

3) Je lepší, když Ti pohádku čte maminka/ tatínek z knížky, nebo když ji můžeš sledovat v televizi?

I u této otázky panovala odlišnost chlapců a dívek. Zatím co dívky upřednostňují četbu pohádek. U chlapců převažuje pohádka sledovaná v televizi, již by volilo celkem 6 chlapců, zbylí 4 dávají přednost četbě od maminky či tatínka.

4) Nejoblíbenější pohádka nebo pohádková postava?

Stejně jako u dívek nejsou postavy jednotné. Převládají postavy mužské, které vynikají, jak svojí mužnou postavou (Krakonoš), večerníčkovské (Rumcajs, Pat a Mat, Bolek a Lolek, Krteček), také moderní (Harry Potter, Legolas z Pána Prstenů). Na nejvyšším postu se sešel pohádkový Krakonoš a bradavický kouzelník Harry Potter. Oba hrdinové získali od chlapců po 2 hlasech.

U této otázky jsem přece jen čekala, že se podobných postav, jako je kouzelnický žák Harry Potter, objeví přece jen více. I tak se můžeme dozvědět, že již chlapci předškolního věku znají filmy a hrdiny jako je Harry Potter či Pán prstenů.

5) Máš nějakou oblíbené CD/ kazetu, které doma posloucháš?

Nejčastější shodnou odpovědí (3) u chlapců bylo, že oblíbené CD/kazetu nemají. Dva chlapci zvolili Písničky z pohádek, mezi ostatními tituly se např. objevila CD/kazeta Tom

a Jerry, Včelí medvídci, Vydrísek a překvapivě se objevilo i zastoupení mediálního nosiče DVD s titulem Auta.

6) Pouštíš si raději - dětské písničky, pohádky?

Chlapci se u této otázky zcela shodli, u všech se objevila odpověď B - pohádka. Ukazuje se, že dívky mnohem více tíhnou ke zpěvu, písničkám či tancování. Chlapci naopak raději poslouchají pohádkové příběhy.

7) Umíš používat počítač?

U počítače je v souvislosti s dívkami také odlišnost. Zatím co dívky počítač tolik nevyužívají. Chlapci kromě 2 počítač používat umí. Jde vidět, že chlapci k počítači jako médiu tíhnout daleko více. Může to být dáno také tím, že je pro ně připraveno mnohem více her od stříleček, závodních aut, až po jednoduché strategické hry aj.

8) Co tě na něm nejvíc baví?

U otázky co tě na něm nejvíc baví zmínili chlapci mnohem větší škálu odpovědí, ve kterých největší zastoupení měly hry z celkového pohledu, nebo pak vyčleněné střílečky a závodní auta. Jeden chlapec uvedl malování. Chlapci (2), kteří v předchozí otázce uvedli, že používat počítač neumí, zde uvedli, že ho doma vůbec nemají.

Srovnání děvčat a chlapců

Z tohoto průzkumu vychází, že chlapci upřednostňují spíše audiovizuální média. Je to však omezené věkem a možnostmi rodiny. Chlapci jsou více náchylnější k využívání počítače, k televizním dětským pořadům na rozdíl od četby.

Dívky naopak více upřednostňují tištěná média, četbu od člena rodiny, mnohem více se orientují v hudebních nahrávkách. Zajímavostí, která je společná pro obě pohlaví je nízká oblíbenost videokazety. Celkovou převahu však měla tištěná média a to 12 z 20.

III. Závěry výzkumu

Hypotéza 1

K ověření hypotézy č.1 se vztahují první dvě otázky z dotazníku pro učitelky MŠ. Otázka č.1 prozrazuje, že za pozitivní média učitelky mateřských škol považují dětskou knihu, časopis/ komiks a zvukovou nahrávku, ostatní mediální nosiče dostaly minimální počet hlasů.

Otázka číslo dvě z hlediska negativního působení, prozrazuje taktéž shodu a to u mediálních nosičů, kterými jsou televize, film a počítač. Hypotéza se mi tudíž nepotvrdila.

Hypotéza 2

Tato hypotéza se vztahuje k dotazníku pro děti předškolního věku. Jak jsem uvedla tištěná média (dětská, kniha/ časopis) u dětí, zvláště tedy dívek předškolního věku, zaujímají velmi významné postavení. Celkově tištěná média zahrnují 12. bodovou převahu z 20. dotazovaných dětí. Hypotéza se mi tedy také nepotvrdila.

Hypotéza 3

Stanovená hypotéza se mi zcela potvrdila, jak již bylo uvedeno v otázce číslo dvanáct. Učitelky zcela shodně potvrzují, že pokud má docházet k celkovému působení médií, nemůžeme spoléhat v této účinnosti jen na mateřskou školu. Právě naopak, pokud se do stejného působení nezapojí i rodina a její výchova, je toto působení z hlediska mateřské školy neúčinné. Vzájemnou kooperací, spojením mateřské školy a rodiny účinnost nabývá na síle a dochází k formování dítěte tak, aby se z něho stal mediálně gramotný člověk.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo ukázat na celkové mediální působení z hlediska věkové přiměřenosti, psychické zralosti dětí předškolního věku.

Do teoretické části jsem zařadila problematiku masových médií, masové komunikace. Věnovala jsem se kontrolním a regulačním mechanismům v ČR, dále jsem podrobně uvedla rozvoj médií. To mě dovedlo k jednotlivým mediálním nosičům, které jsem rozdělila na média tištěná a mediální nosiče audiovizuální. Snažila jsem se uvádět nejen pozitivní vlivy u mediálních nosičů, které se největší měrou dotýkají mládeže předškolního věku, ale i výchovně - vzdělávací tituly taktéž u médií zmíněné. Z teoretické části mi vyplynul závěr, že dětem mohou být překládána všechna média, měla by však být orientovaná pozitivně. Měl by se brát také ohled na věkovou přiměřenost a časovou frekvenci jejich využívání.

Cílem praktické části bylo výzkumné šetření pozitivních vlivů a jejich působení na mládež předškolního věku. Kromě mládeže jsem se zabývala také vztahem učitelek mateřských škol k médiím. Ty dle mého názoru mohou dítě předškolního věku značně ovlivnit. Z praktické části mi vyplynul návrh na řešení, jak pozitivně rozvíjet orientaci dětí a rodičů ve světě médií.

Do budoucna bych navrhovala zlepšit spolupráci mateřské školy a rodiny. Dnešní trh je v této oblasti velmi rozšířený, neboť poptávka stále stoupá. U každého média se objevuje škála titulů od kvalitních až po nekvalitní. Mnozí rodiče do této problematiky nevidí, snaží se plnit dětská přání, což je zřejmě dobře. Nezaměřují se však na jednotlivé tituly, ať už jde o knihu, časopis, hudební nahrávku nebo počítačové hry z hlediska jejich přiměřenosti. Chybí jim odborné znalosti, neorientují se v této oblasti tak, jak by se mělo očekávat od učitelky.

Naopak učitelky se v tomto ohledu daleko více orientují, vybírají pro děti kvalitní literaturu, nevyužívají kýčovitě hudební nahrávky, používají interaktivní programy, mají možnost sledovat zájem dětí. Z tohoto důvodu se domnívám, že by bylo žádoucí, kdyby tyto znalosti učitelky rodičům předávaly. Tato spolupráce by mohla rodičům poskytovat informace o tom, jaké mediální nosiče v mateřské škole učitelka využívá, jejich konkrétní tituly, ze kterých by pro rodiče mohla vzniknout aktuální nabídka. Ta by mohla částečně zamezit nekvalitnímu, vývojově nepřiměřenému využívání médií u mládeže v předškolním věku.

Seznam použité literatury:

- § BÍNA, D. *Výchova k mediální gramotnosti*. České Budějovice : Pf JU, 2005.
- § BLAŽEK, B. *Tváří v tvář obrazovce*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1995.
- § BLAŽEK, B. *Venkov, města, média*. Praha : Slon, Sociologické nakladatelství, 1998.
- § ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek*. Praha : Albatros, 1990.
- § DEISSLER, H., H. *Každodenní problémy v mateřské škole*. Praha : Portál, 1994.
- § HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí: Obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha : Portál, 2004.
- § McLUHAN, H., M. *Člověk, média a elektronická kultura*. Brno : Jota, s. r. o., 2000.
- § McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha : Portál, 1998.
- § OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V. *Rok v mateřské škole*. Praha : Portál, 2003.
- § ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku*. Praha : Portál, 1995.
- § TOMAN, J. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice : Pf JU, 1992.

- § Dětských časopisů je hodně, s jejich kvalitou je to ale horší. In: *Děti a my*, č. 5, r. 2005.
- § Komiksy mohou děti přilákat ke čtení. In: *Děti a my*, č. 5, r. 2005.
- § <http://www.radiotv.cz/clanky/1242/kodex-ceske-televize.html>

Přílohy

Příloha č.1

Dotazník pro děti předškolního věku

Milé děti,

Dobrý den rodiče,

ráda bych Vás a Vaše rodiče poprosila o vyplnění dotazníku.

Otázky v dotazníku jsou sestaveny tak, abyste jim snadno porozuměly.

Prosím o spolupráci rodičů při jeho vyplňování. Těším se na Vaše odpovědi. Správné odpovědi mi zakroužkujte barevnou pastelkou. U některých otázek je volné místo, které se těší na Vaši odpověď. Poproste maminku nebo tatínka, aby Vám otázky přečetli a dopsali odpovědi za Vás.

Na konci je volné místo, kam byste mi mohly nakreslit obrázek. Na ten se velmi těším, kdo rád maluje ať vezme pastelku a vykouzlí s ní obrázek **J**

Dotazník je anonymní, jen pro účely výzkumného šetření v mé bakalářské práci na téma: *Pozitivní vliv médií na mládež předškolního věku.*

Velmi si vážím Vaší spolupráce, děkuji dětem a rodičům

Michaela Řemínková

studentka Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, obor Učitelství pro mateřské školy.

Kolik je Ti let?

Jakého jsi pohlaví?

dívka

chlapec

Navštěvuješ MŠ?

ano

ne

1) S čím si rád/a hraješ?

.....

2) Kdyby si šel sám/a do obchodu co by sis koupil/a nejraději?

A) knížku

B) časopis

C) videokazetu

D) CD, kazetu

E) počítačovou hru

3) Je lepší, když Ti pohádku čte maminka/ tatínek z knížky, nebo když ji můžeš sledovat v televizi?

.....

4) Nejoblíbenější pohádka nebo pohádková postava?

.....

5) Máš nějaké oblíbené CD/ kazetu, které doma posloucháš?

.....

6) Pouštíš si raději?

A) dětské písničky

B) pohádky

7) Umíš používat počítač?

.....

8) Co tě na něm nejvíc baví?

.....

9) Nakreslil/a by si mi obrázek tvé oblíbené postavy (z knížky, časopisu, filmu či pohádky)?

Příloha č.2

Dotazník pro učitelky MŠ

Dobrý den,

ráda bych Vás poprosila o vyplnění dotazníku. Dotazník je anonymní, jen pro účely výzkumného šetření v mé bakalářské práci na téma: *Pozitivní vliv médií na mládež předškolního věku*.

Každá otázka obsahuje škálu uzavřených odpovědí. Odpovědi se, kterými se ztotožňujete zatrhněte popř. zvýrazněte. Konkrétně u otázek 1- 4 můžete označit libovolný počet odpovědí. Od otázky 5 -12 vyberte vždy jednu správnou.

Velmi si vážím Vaší spolupráce

Michaela Řemínková

studentka Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, obor Učitelství pro mateřské školy.

1) Které z mediálních nosičů vnímáte jako pozitivní vzhledem k osobnosti dítěte předškolního věku?

- A) Dětská kniha
- B) Dětský časopis / Komiks
- C) Televize
- D) Film
- E) Hudební nahrávka
- F) Počítač

2) Od kterých by jste naopak zcela upustily či je omezily?

- A) Dětská kniha
- B) Dětský časopis / Komiks
- C) Film
- D) Televize
- E) Hudební nahrávka (fonogram)
- F) Počítač

3) Jaké mediální nosiče využíváte nejčastěji v MŠ při výchovně – vzdělávacích činnostech s dětmi?

- A) Dětská kniha
- B) Dětský časopis / Komiks
- C) Film
- D) Televize
- E) Hudební nahrávka
- F) Počítač

4) Které naopak nevyužíváte vůbec nebo zcela minimálně?

- A) Dětská kniha
- B) Dětský časopis / Komiks
- C) Film
- D) Televize
- E) Hudební nahrávka (fonogram)
- F) Počítač

5) Snažíte se redukovat využívání mediálních nosičů v MŠ?

- A) Velmi často
- B) Často
- C) Málokdy
- D) Nikdy

6) Při výběru dáváte spíše přednost „tištěným médiím“ či „audiovizuálním nosičům“?

- A) Tištěným
- B) Audiovizuálním
- C) Nevyužívám žádné
- D) Nevybírám si

7) Vymezte kolik hodin týdně využíváte s dětmi multimediální nosiče?

- A) do 2 h./týdně
- B) do 4 h./ týdně
- C) do 6 h./ týdně
- D) nad 6 h./ týdně

8) Slouží využití médií ke zpestření dne v MŠ?

- A) Ano
- B) Někdy
- C) Ne

9) Zajímají se dnešní děti o média jako taková?

- A) Velmi často
- B) Často
- C) Zřídka
- D) Nikdy

10) Podněcují média větší aktivitu dítěte?

- A) Ano
- B) Spíše ano
- C) Ne
- D) Spíše ne

11) Myslíte, že je v kompetenci učitelky MŠ ovlivnit pohled dítěte na média?

- A) Ano
- B) Spíše ano
- C) Ne
- D) Spíš ne

12) Ztotožňujete se s názorem: Aby využívání médií mělo na děti pozitivní vliv, je důležitá spolupráce rodiny a mateřské školy a její kooperace?

- A) Souhlasím
- B) Nesouhlasím

Příloha č.3

Dětská tvorba z dotazníku pro děti

Obrázky se vztahují k otázce č.9 z již uvedeného dotazníku pro děti předškolního věku. Přikládám 5 obrázky od dívek a 4 obrázky od chlapců. Obrázky zaznamenávají oblíbené postavy dětí ať už z knihy, časopisu, filmu či televizní obrazovky.

Ø Chlapci:

- ☐ Tom a Jerry
- ☐ Bolek a Lolek
- ☐ Harry Potter
- ☐ Krteček

Ø Dívky:

- ☐ Beruška z knihy Ferda Mravenec
- ☐ Popelka
- ☐ Popelka
- ☐ Zlatovláska
- ☐ Kuřátko